

Den engelske regjeringens hvitbok om demobiliseringen, som ble offentlig gjort i slutten av september i år, behandler særlig tiden mellom Tysklands og Japans nederlag. Allt klart signalet kan ikke gis før også Japan er besejret, og inntil det er skjedd vil de militære behov sette sitt preg på situasjonen.

I denne midlertidige perioden vil demobiliseringen berøre to grupper av personer som er kalt ut til krigstjeneste. Klasse A består av menn som får trekke i sivil p.g.a. alder eller tjenestelengde. Klasse B, som vil bli meget liten i sammenlikning med A, skal bestå av menn som trengs for viktig gjenoppbygningsarbeid. Alder og tjenestelengde vil bli sammenliknet på den måten at 2 måneders tjeneste tilknyttes med 1 år i alder. En 22-åring med 4 års tjeneste bak seg, kommer altså i samme demobiliseringsgruppe som en 40-åring med ett års tjeneste. Mennene i klasse A vil få minst 8 ukers full lønn; matpenger og framfribetrag. Hvis de ikke kan vende tilbake til sine gamle jobber, vil myndighetene være dem behjelpelige med å finne arbeid. Det er berettigede til å velge det arbeid de har mest lyst på, hvis mulig. Mennene i klasse B, særlig bygningsarbeidere, vil bli anderledes behandlet. De vil bare få 3 ukers full lønn og vil fortsette mulig bli dirigert over i det arbeid som venter på dem. Særlig er boligmengelen blitt overhengende. - Kvinner vil bli avmønstret etter samme system, bortsett fra å gifte kvinner vil få fortrinnsrett.

- 0 -

Ifølge Svensk-norsk pressetjeneste befinner over 17 000 nordmenn seg for tiden i tysk fangenskap. Bare i de siste ukene er over 1500 nordmenn blitt fengslet, for det meste som gissler. Særlig Trondheim, Drammen og flere nordnorske byer har vært hjemsøkt. Over halvparten av de fengslode - 9000 - er deportert til Tyskland og enbragt i forskjellige konsentrasjonsleirer, tukthus og fengsler. Av de norske fangene som er igjen i Norge sitter over 4000 på Grini. Fangetallet der er steget betydelig i den siste tiden, blant annet fordi fangene i Fallsta konsentrasjonsleir i Trøndelag er blitt overført dit. Sammenlagt har omtrent 15 000 nordmenn passert Grini. Man frykter nye transporter til Tyskland. Hjemmefronten vil imidlertid bruke alle de midler den har til sin rådighet for å hindre det.

- 0 -

Om flukten fra AT

skriver "Hulltetningen" bl.a.: 15. mars i år sendte Hjemmefrontens Ledelse ut det første opprop om streik mot AT. Faren for at AT-guttene ville bli tvangsobilisert av tyskerne var nemlig overhengende. Sammen med en klarlegging av dette forhold gikk aksjoner mot registreringskontorer, hvor ruller og arkiver ble sprunget og brønt etc. Bakthavene gikk til desperato motangrep endog skyting, men for hjemmefronten ble resultatet likevel godt i enkelte strøk som Øvre Telemark og Hallingdal var streiken nesten 100% ig og også i Oslo og andre steder var streiken meget effektiv. Stort sett synes streikerepresentanten å ha ligget på 25-30. - Så kom registreringen av de 3 årsklasser. De 21-22 og 23-åringene slo mobiliseringsforsøket til jorden begynte også flukten fra AT for alvor.

Etterhvert kom det så mange både av AT-befal og menneskap over til Sverige at en har fått et klart bilde av tilstanden i AT-leirane. Det ble delt ut våpen i leirane - det ble sagt til vekthold - og flere sveitser ble sendt til tysk veiarbeid i Nordnorge. De siste illusjoner forsvant. Det kan nå trygt sies at det som er igjen av befall i AT, enten er quislinger eller feige krypt som ikke er istand til å manne seg opp til en avgjørelse. Og er det noen gutter igjen, så det tilskrives ung alder eller redde foreldre.

Det er et åpent spørsmål om vintersveitene vil bli kalt inn i år. Nazi-organisasjonen AT er i et hvert tilfelle ferdig. Hjemmefronten har knekket den uten å bruke våpenmakt. Erfaringene fra AT-kampen i 1944 bærer bud til oss alle. Vi har nemlig ikke bare oppridd å ødelegge organisasjonen AT, men også å tvinge naziledelsen til å avstå fra å bruke AT som arbeidskraft for fienden, og som brokkstøt for sine politiske planer. Våre tap under kampen har vært minimale. Det nytter å gjøre motstand!

I og med at de allierte tropper har rykket inn over tysk område og Aachen er blitt erobret, har ANGOT under general Eisenhower's ledelse begynt sin kjerneoppgave i Tyskland - og etterhvert som den allierte framgang skrider frem vil allierte allierforvaltninger bli opprettet i alle okkuperte distrikter for å utøve den øverste myndighet i alle grenser av det offentlige liv. En total utrensning av nazismen vil straks bli påbegynt. Alle medlemmer av partiet skal fjernes fra offentlige stillinger og administrasjonen ligge i hendene på allierte offiserer og tyskere med nazifri fortid. Det er innlysende at en slik administrasjon er påkrevet i krigssonen og hvis oppgaven blir klokt løst, kan den være tyskernes første skritt tilbake til normale forhold. En meget vanskeligere situasjon oppstår når hele landet er okkupert og de tre allierte stormakter skal sette opp en felles administrasjon i Berlin. Det synes som om de er innstilt på å forsøke å administrere Tyskland uten samarbeid med noe sentralt tysk styre, på samme vis som tyskerne har styrt Polen under krigen, nemlig som et generalguvernament.

Tyskland skal deles opp i tre soner: den engelske sone i de nordligste distrikter, den amerikanske i de sydlige, mens den østlige og største sone skal administreres av Russland. Vil de tre soner bli styrt etter de samme linjer? Vil det bli handlet etter en felles plan for å møte den økonomiske krise i Tyskland som kommer til å anta svære dimensjoner så snart den tyske krigsøkonomi er brutt sammen? Betyr mangelen på en sentral tysk ledelse at man har tenkt seg en oppdeling av Tyskland, - og hvorledes vil det virke når okkupasjonen en gang skal være opp? - De allierte har ikke noen lett oppgave foran seg fordi den tyske naziledelse har begynt en systematisk utryddelse av de tyske politikere som kunne tenkes å være villige til å samarbeide med de allierte. Nazistene har foretatt aksjoner mot konsentrasjonsleirane, som har kostet kjente politikere livet. Verden skal få vite at det ikke kommer til å finnes noen Badoglio eller Komoni i Tyskland. Dersom ANGOT gjør Tyskland til et forrøst og herreløst folk uten noen form for samlet forfatning, vil det nok virke som en slags undergang for tyskerne etter de statsidolær som er blitt innprentet dem. Kanskje er det dette som må til. Kanskje må det tyske folk symbolsk dø ut før så etter en periode av demokratisk opplæring å finne nye former og veier for sin selvstendige eksistens. Mulighetene for noe slags fruktbringende samarbeid med eventuelle demokratiske grupper innen Tyskland synes i alle fall små.

- 0 -

Det blir fremdeles klaget over at folk er for sløyvete i munnen, at de ikke kan holde kjøft. Husk at Gestapo har norske agenter overalt, som ser ut som du og jeg. Husk at en uforsiktig ytring - på en trikk, et gatehjørne eller i en treppeoppgang - som Gestapo snapper opp, kan bety at en eller flere norske patrioter blir fengslet, pint kanskje skutt. De er det din skyld. Du er ansvarlig. Hvis du sløyver med det du vet, er du like farlig som en angiver, ja farligere fordi det er lettere å gardere seg mot Gestapos håndlangere. Vik heller ikke tilbake fra å påtale andres ufor-siktighet. Det er ubehagelig, men meget står på spill.

I hjemmefrontens egen interesse bør du vite minst mulig. Du kan være så taus og forsiktig du være vil. Et Gestapo-forhør kan kanskje få deg til å snakke. Hvis du vet for meget, betyr det i beste fall at andre unødig må gå i dekning hvis du blir tatt. Verdfullt arbeid stanser opp. Hvis du tilfeldig kommer "opp i noe", så glem det, si aldri til noen hva du får din "illegale" avis, vær ikke nysgjerrig. Det ikke din vitsen med din beste venn engang, kanskje han er en sløyv eller kanskje han blir arrestert.

Du synes kanskje ikke du får gjort noen innsats på hjemmefronten. Vi minst mulig og hold kjøft med det du vet - da gjør du en innsats. Ellers skal du alltid spørre deg selv: Hva kreves det av meg som soldat på hjemmefronten? Dære store almen saker kan løses gjennom parole.

- 0 -

Befrielsen

av vårt land er begynt. Etter 4 års okkupasjon er Kirkenes blitt befridd av russiske styrker, som trenger videre vestover. I den anledning har kong Håkon og statsminister Nygårdsvold holdt taler. Hans Majestet ytret bl.a.: "Min regjering traff for en tid siden med mitt bifall avtale med den sovjetrussiske regjering om et samarbeid for det tilfelle at krigssituasjonen skulle utvikle seg derhen at sovjetrussiske stridskrefter kom til å opptre på norsk territorium. Denne situasjon foreligger nå. Sovjetrussiske stridskrefter er kommet til Norge for å kjempe mot den felles fiende. Det er meg en særlig glede å kunne meddele at norske styrker vil ta del i operasjonene sammen med de sovjetrussiske tropper og således etter kjempe på norsk jord. Sovjetsamveldet ble likesom Norge angrepet av Tyskland, og det er som våre allierte at de sovjetrussiske styrker kommer til Norge. Vår avtale med Sovjet-Samveldet går ut på at etter hvert som situasjonen tillater det, vil norsk administrasjon igjen tre i virksomhet i sitt fulle omfang. Avtalen fastsetter envidere at sivile norske embetsmenn utpekt av min regjering vil samarbeide med de russiske befalingsmenn for å lette de militære operasjoner og overgangen til hel norsk administrasjon...."

Statsministeren sluttet sin tale slik: "Jeg vil understreke appellen (kong Håkons) om at de allierte sovjet-russiske avdelinger må få all mulig støtte, og jeg vet at dette vil skje. I forståelse med den sovjetrussiske regjering har den norske regjering tatt de nødvendige skritt for å gjennomføre norsk styre så snart kampene tillater det. De første forsyninger av mat, klær og brønser vil bli bragt fram så snart som mulig. Landsforredere vil bli tatt i forvaring og vil få sin straff. - Når de sovjet-russiske tropper er rykket inn i Øst-Finmark, hilser vi dem velkommen som venner til fullføring av vår felles frihetskamp. Idag som i 1940 står Nord-Norge i første linje. Håle det norske folk som ventar på befrielsens time er med dere. Ved folles kamp og folles ofre vil selten bli sikret."

Vi slutter helt og fullt opp om ordene til Kongen og statsministeren. Russerne som er sterkt engasjert over en veldig front, må ha vanskelig for å avse soldater for frigjøringen av Norge. Desværre disponerer vi ikke over tilstrekkelige styrker til å befri landet vårt selv. Det er ikke noe å skamme seg over. Sjøfolkene våre, flygerne, lærerne, prestene osv., osv. har gjort en stor krigsinnsats. Men småstatene kan nå engang ikke hamle opp med stormaktens dampveislor.

Når og på hvilken måte rosten av vårt land vil bli befridd, er fremdeles ussrt. Når hjemmefronten engang får ordre om å gå til aksjon, vil det føles som en lettelse for mange. De får et ønske oppfylt: å få være med selv, og ikke la andre gjøre alt grovarbeid for seg.

Føren denne siste store styrkeprøven minnes vi - og hyller - alle dem som har vært med på å skape grunnlaget for frigjøringen av Norge, de allierte soldatene som er falt på frontene rundt om i Europa - bl.a. de russere som stupet på norsk jord idag i kampen for Norge - , de norske sjømennene som gikk ned, flygerne som ikke vandra tilbake, hjemmefrontens pionerene som bukket under. Vi hyller alle dem som Nordahl Griegs ord om Viggo Hansteen passer på:

"Du tok din plass i en forpasts stumme, dødsdømte strid, uten å selv kunne reddes, men for å gi andre tid.

Andre skal engang seire i vepneto, åpne slag.

Men det var de ansømmes offer som lyste før det ble dag."

Vi her mange å minnes: de tusener av nordmenn som sitter i tyske fengsler eller konsentrasjonsleirer, Vestfjordfolkene, ofrene for eksplosjonsulykker og bombeangrep etc. etc. Vi tenker kanskje ikke på dem hver time på dagen. Tår det vel ikke. Og det holder så meget at sinnet ikke kleve å registrere alt som skjer. I det harde jaget blir altfor meget viktig

og dagligdags. Men det vil vise seg at vi ikke har glemt alle dem som falt og ofret for Norges sak. Helter var - eller er - da vel ikke allsemen. Men frivillig eller ufrivillig har de båret de største byrdene i kampen. Når krigen er slutt skal de - eller deres etterlatte - få all den hjelp de trenger til utdanning osv., - ikke som en nådegave men som en selvfølgelig rett.

- 0 -

Ordre fra den norske forsvarsjef:

Situasjonen er særlig alvorlig på grunn av fiendens aksjoner mot motstandsbevegelsen. Det som skjer nordpå gjør ikke noen forandring i det allmennelige direktiv som er: Unga åpen kamp. Beyer organisasjonene. Dere vil få ordre gjennom kjente kanaler og i kringkastingen når tiden er inne til aksjon i samsvar med den militære situasjon. Vær på vakt mot falske ordre. Følg de ordre om forsiktighet som gis fra Hjemmefrontens Ledelse.

- 0 -

UKEN SOM GIKK (6. okt. - 1. nov.)

Den nordnorske front. Den viktigste begivenhet for oss i uken som gikk er at befrielsen av vårt eget land er begynt ved russernes innrykning i Kirkenesavsnittet. Onsdag 25. okt. satte russerne inn stot mot byen både fra sør, nord og øst (så vidt man kan forstå av de sparsomme meldinger), og alt tyder på at særlig angrepet fra nord kom meget overraskende på tyskerne. Idet norske fiskere her satte de russiske styrker over fjorden. Tyskerne hadde iverksatt ganske omfattende ødelæggelser, men de hadde tydeligvis ikke fått tid på seg til å fullføre arbeidet. Idet russerne tok som bytte materielle i en mengde som svarer til et års forbruk for den tyske "Arme Lapland". Russerne har senere støtt videre fram og tatt bl.a. den meget viktige flyplass ved Kirkenes og en rekke bygder og grønder, bl.a. Jakobsnes, Elvanes, Swanvik, Bjørnevatn, Scholm, Stonga, Vafnes, Lilleboken, Lånkeelv, Anglefjell og Neiden.

Kirkenes er et meget viktig strategisk punkt på Ishavsfronten, det var tyskernes hovedbasis i disse strøk. Hvor raskt den videre frammarsj vil gå, avhenger av mange faktorer, av de to parters styrkeforhold, av føret osv. Men kan vel iallfall vente at tyskerne vil forsøke å føre oppholdende stridar innover langs Varangerfjorden, for å gi styrkene i Vadsø-Vardø-avsnittet tid til å replere på Tana-linjen. Den eneste retrettvei over land som står til rådighet for tyskerne ute på Varanger-halvøya er nemlig kystveien langs fjordens nordside, og med den styrke russerne nå har på sjøen og i luften her oppe og med tyskernes mangel på fartøyer vil den tyske ledelse neppe gjøre noe forsøk på avakuering sjøveien. Ved Tana-linjen kan man vente at tyskerne vil forsøke å organisere et kraftigere forsvar, men meget tyder på at de regner med å måtte oppgi hele Finmark og vil falle tilbake på Lyngen-linjen. Til Skibotn i Lyngen fører den annen hovedvei fra Nordfinland; her er naturforholdene gunstige for forsvar og tyskerne her gjennom lengre tid bygd ut en linje her. Meldinger fra Løskva tyder på at det er konsentrert ganske betydelige russiske styrker på Ishavsfronten, med utrustning for et vinterfelttog, men de her for seg også meget store tyske styrker (100-150 000 mann?), og de mangelfulle kommunikasjoner, de store avstander og værforholdene i disse strøk vinter-tid gjør det ikke umiddelbart sannsynlig at frammarsjen vil bli så rask.

Den norske sivilbefolkning i Finmark kommer i en prekær situasjon da tyskerne hensynsløst ødelegger bobyggelsen bak seg i den utstraktning de får tid til det og jager befolkningen avsted. De det hersker en skrikende mangel på transportmidler både til lands og til sjøss, vil det i mange tilfeller si et folk må gi seg avsted til fots uten å kunne ta med seg mer enn det de står og går i.

Kong Håkon meddele i sin tale torsdag at også norske styrker vil bli

Vi har nettopp fått vite at fienden er på vei med drastiske tiltak for å knuse motstandsbevegelsen i Norge...

Den norske motstandsbevegelsen er seg ikke liket. Men situasjonen er alvorlig. Vi må beskytte vårt hus og holde hodet klart.

Vi har gitt følgende dagsordre:

- 1. Legg omhu og arbeid i dine forsikrings- og pensjonsforhold. Ta ingen uønskede sjanser. Saken krever nødig...

Folkestreik - vårt hjemlige våpen.

Langt spør seg selv i denne tid: Er vi så maktesløse at vi nødig kan se på stadig nye overgrep og voldshandlinger fra maktavermens side?

Hva er folkestreik?

Folkestreik er hele folkets totale og solidariske innsats i kampen. Hjemmefrontens Ledelse proklamerer folkestreik, døddagges hele arbeidslivet.

Når skal folkestreik brukes?

Folkestreik vil bare bli brukt i nødsfall fordi skadevirkningene også rammer oss selv. Men det er visse ting vi må ikke kan tale. De bruker vi folkestreik...

Verk følgende:

- 1. Folkestreik vil bli proklamert av Hjemmefrontens Ledelse. 2. Ordren utsettes gjennom den fri prøve og over London Radio.

Folkestreik - vårt hjemlige våpen!

Vi har tidligere gjort rede for den kurs vi mener bør strikkes ut for på langre sikt å holde arbeidsmarketen ned. Her skal det sies noen ord om den spesielle situasjonen som oppstår i tiden like etter krigen slutt.

Når vi ikke har hatt noen arbeidsledighet i krigstidene, skyldes det først og fremst at okupasjonsmakten har drigrart - for en stor del med tvang - alle ledige krefter over i krigsviktige tiltak.

Når freden kommer, vil det være tyskerne etter arbeidskraften faller bort, industrien vil også for en tid mangle råstoffer, maskiner og redskaper vil være slitte.

De 150-200-000 norske arbeidere som er beskjeftiget ved de tyske anleggene - flyplassene, befestningene etc. - er naturligvis interessert i så fort som mulig å reise hjem eller prøve å få arbeid et annet sted.

De som har arbeid å falle tilbake på hjemme, skogbruk, fiske, gårdsbruk etc. vil snart kunne reise hjem. Men såvidt vi kan skjønne vil resten av arbeidsstokken sette fortsette sitt arbeid ennå noen tid, selv om det er utnyttet tyskerarbeid.

Likende problemer vil gjøre seg gjeldende også for den delen av Norges industri som i større eller mindre grad arbeider for tyskerne. Når okupasjonsmaktens bestillinger plutselig faller bort, og når råstofftilførselen for en tid svikter, vil bedriftene få en vanskelig økonomisk periode.

En interessant valutaproblem er innlåst i Belgia. Nye pengesedler, som den belgiske regjering har latt trykke i England skal utbyttes med de sedler som nå er i omlop. Utbytningen, som er obligatorisk, skal ivorksettes etter en kurs som setter likhetstegn mellom de nye francs og de gamle.

I tilfelle til offentliggjort av den amerikanske planer for en framtidig sikkerhetsorganisasjon som ble offentliggjort i Washington. Det kan det ha en viss interesse å gi et kort sammendrag av denne amerikanske utenrikspolitikk, som nettopp er overført til svensk presse.

Lippmann skisserer først opp etter hvilken meningsslinje han mener en stat bør føre sin utenrikspolitikk. Grunnprinsippet må være at man ikke på tar seg større forpliktelser enn man kan og vil innfri - på samme måte som en person som vil være solvent.

Ut fra setningen om solvent utenrikspolitikk deler forfatteren opp USA's forhold til den øvrige verden i klart adskilte epoker, der første avsnitt er tiden før 1823. Da var utenrikspolitikken nok så vakkende og uten linje.

Dette samarbeid fungerte fortreffelig helt til 1898, da USA anerkjente Filippinene. I og med dette og i og med at Tyskland opptrådte på armenen med en flate av internasjonal klasse, var situasjonen helt forandret.

I president Wilsons tid fulgte en ingen klare linjer. USA gikk offentlig med i krigen fordi Tyskland begynte utmerkede ubærbar, men det faktiske forhold var at amerikanske livsinteresser ville bli truffet på

det alvorligste, hvis ikke hadde under. Lippmann mener at det ville vært riktigere å ha sagt at dette var en av de mange som er de reelle amerikanske folk, de som faktisk er de som har gjort det som er USA's skulder på med det. Da forandret seg ikke noe for det var nødvendig, det ble nærmest opprørt som tilfelle og som for et Europa som aldri kunne holde fred.

President Roosevelt skisserte offentlig karakteriserer Lippmann som nødvendig; men kanskje var det nødvendig å gå på forsiktig til verks for å få det amerikanske folket med. Kanskje trengte det et Pearl Harbour for å våkne.

USA er det og har alltid vært en sterk motvilje mot allianse, som skriver seg fra aftalelser fra Washington da innsluttet som president i 1796 og fra Jefferson ved hans innsettelse i 1801. Det er riktig at disse to presidenter var lagt permanent allianse som kunne trekke landet med i kriger som bare gjaldt indre stridigheter i Europa.

Når det gjelder framtidige allianser mener Lippmann at det er nødvendig å støtte seg til Det britiske Samveldet. Den første grunn hertil er Kanadas beliggende. Videre til Alaska går gjennom dette landet, og dets luftstrategiske stilling for Amerika er avgjørende.

Amerika må også være interessert i å gjennopprette Frederiksberg internt. Fordi England kan truss alvorlig herfra. Det synes sjeldent de med de vesteuropaiske stater fra Norge i nord til Spania i sør.

I det beste av sinere stater som skiller de to stormakters interesser.

svenske kyst til territorialgrensen utenfor Kaparanda. Sperringen vil umuliggjøre svensk sjøfart både på Finland og Ruesland, og svenskene har sendt en skarp protestnote til Berlin; tyskerne har avvist den, hvor meget man skal legge i formodningen om russiske landgangsoperasjoner mot den østprussiske og pomeriske kyst; er ikke godt å si. Tyske evakueringstiltak og befestningsarbeider i de trede strøk synes å tyde på at man i Berlin tar trusselen alvorlig, og den forbitrede tyske motstand i festningslinjene ved østgrensen kan gjøre ambisjoner i fiendens rygg lokken de for russerne. Den største vnsken for en slik aksjon vil den tyske østøstfrontens representere. Tyskerne er jo praktisk talt jaget vekk fra alle andre farvann og kan konsentrere sine sjøstridskrefter her, antagelig 1-2 gamle slagskip, 2-3 tunge kryssere av "Kron" klassen, og ganske stor jagerflåte og tallrike ubåter. Styrkeforholdet er antagelig nok så jevnt, men det er neppe sannsynlig at den russiske flåte som like til i sommer har ligget innestengt i Leningrad-Kronstadt, har den øvelse og kamprutine som de tyske enheter. Dessuten mangler russerne erfaring og sannsynligvis spesialmateriale for landgangsoperasjoner i større målestokk. En faktor i deres favor er flyoverlegenheten og den tyske østøstfrontens manglende permanente befestninger, men alt tatt i betraktning er store operasjoner av den art neppe sannsynlige.

I Ungarn hvor et fryktelig høstregn en tid sinket de russiske operasjoner, er offensiven gjenopptatt og har foreløpig brakt russerne en betydningsfull seier i slaget ved Ceglöd, s.ø. for Budapest. Også angrepene mot hovedstaden er gjenopptatt fra sør og øst med stor kraft, og i sør, i Baja-avsnittet har russerne og jugoslaverne gått over Donau på bred front og støter fram mot Pecs, vest for elven. I Jugoslavia har Tito styrker befridd det viktige trafikknutepunkt Skoplje i Vardardalen.

I Italia er det igjen noe mer bevegelse på høyre flanke, hvor 8. armé nå står noen få km. fra Ravenna.

I det fjerne Østen fortsetter den amerikanske framgang tross forbitret japansk motstand på Leyte, og japanerne har store tap til sjøs. I Nord-Burma har kineserne hatt nye framgang; de har rykket fram 100 km på 30 dager fra den indiske grense og nærmer seg den gamle Burmaelven, i selve China går det heldigvis fortsatt dårlig. Japanerne har tatt den viktige basen Kweilin i Hunan, og truer med å skille Vest-China fra det indre ved sin kule langs Wuhan-Kanton-banen. Til dette kommer en politisk krise. Det er tydelig at forholdet mellom Chiang-Kai-Shek og de allierte ikke er godt. Da saken er blitt polemisk utnyttet i den amerikanske valgkamp, er det åpenbart ikke helt klart hvordan det faktiske forhold er, men det hevdes på engelsk og amerikansk hold at Chiang angir seg med reaksjonære, nesten fascistiske politikere og at han sparer på sine beste tropper i den nåværende kritiske situasjon for å bruke dem i et senere indre oppgjør med de kinesiske kommunistene. At general Stilwell, amerikaneren som hadde kommandoen over de kinesiske styrker i Burma, nylig ble kalt hjem, er et utslag av spenningen. Han kom i konflikt med Chiang, og det ser ut som om Roosevelt for ikke å utfordre den sterke (og til dels ukritiske) kinesisk-vennlige opinion i Amerika like får valget, fjernet ham fra denne kommando. Dermed er innledertid sikkert ikke det siste ord i saken sagt.

Frankrike er nå igjen blitt opptatt i stormaktens rekke ved at det er blitt representert i det såkalte Europa-utvalg, hvor engelske, russiske og amerikanske eksperter behandler Europas politiske spørsmål, bl.a. våpenstillstandsforholdene for Tyskland; Bogivenheten fulgte naturlig på anerkjennelsen nylig av de Gaulle-regjeringen, og det er vel et ledd i bestrebelserne for å støtte dette regime i en kritisk og kaotisk overgangstid. Tyskland. Det har vært stor oppmerksomhet at Hitler heller ikke ved minnefesten i anledning av den 9. nov. talte til det tyske folk. Det ble med at Himmler leste opp en proklamasjon som skulle skrive seg fra der Führer. Siden Hitler talte like etter attentatet i juli har han overhodet ikke opptrådt offentlig, selv ikke ved en rekke høve hvor det ville vært meget nærliggende. Den siste proklamasjon bærer heller ikke statistisk eller på annen måte hans personlige stempel, og ennå spørre seg hvorfor han ikke kunne avse de minutter som kreves for å lese opp i radio når han ikke

skulle ha hatt tid til å skrive eller diktere det lange manifest. At han er på opptatt med militære problemer i hovedkvarteret, er usannsynlig. Ryktene har derfor igjen tilfelligt begynt å syse om hans person. Er han død? Har han brutt sammen? Er han Himmlers fange? Enkelte rykter vil vite at han har fått et alvorlig nervesammenbrudd og ikke har talens full bruk. I alle tilfeller er det tydelig at det f. t. an Himmler (med Goebbels ved sin side) som har makten i Tyskland og som søker å befeste den bl.a. vis å vis Wehrmacht. Og det er ikke usannsynlig at Hitler i øyeblikket bare er et symbol, at han - syk eller frisk, godvillig eller mot sin vilje, - er skjøvet til side.

Tyskland går forøvrig en fryktelig vider møte. Takket være de alliertes veldige fremmarsj i år har dens forsyningsbasis skrumpet uhyggelig sammen. Matbodene i Ukraina, Hviterussland, Østpolen og Blakanlandene er gått tapt for årets høst kunne berges. Tysklands ernæringsbasis er nå omtrent som den var da krigen begynte, mens det i tillegg til sin egen befolkning har 12-15 mill. slavearbeidere og flere mill. krigsfanger å fø på. Den franske og belgiske stålindustri 13 mill. tonn årlig er falt bort. Likest praktisk talt hele Sveriges jernmalmsport, med Mikopol forsvant 1/2 av manganen, og med Balkan ytterligere ca. 25% all krom (fra Tyrkia og Balkanlandene) er gått tapt. Resultatet av dette viser seg i synkende kvalitet for det tyske spesialstål. Av nikkel er 75% gått tapt mot Finland, 10% med Hellas, av wolfram (fra Spania og Portugal) det hele, av kobolt (Finland) 50%. Av kobber 40% fra Jugoslavia og ytterligere kvanta fra bl.a. Spania, av asbest 50% fra Finland, av gullmer 75% fra Romania og Ungarn, av olje ca. 1/3 fra Romania og ytterligere ca. 10% fra Galit-sja, Abzanta m.v., samt idig som den syntetiske industri kapasitet etter bombingen er nedsatt til ca. halvparten. Av bauxitt (råstoffet til aluminium) 45% fra Sørfrankrike og en betydelig del fra Jugoslavia og Ungarn. Slik kunne man fortsette listen over praktisk talt alle krigsviktige varer.

Til dette kommer desorganisasjonen av samfunnslivet p.g.a. bombingen og bunnskrapingen av vannkapservene; administrasjonen svikter p.g.a. mangel på folk, industriproduksjon og transport blir lammet, de 15 mill. utbødte representanter et veldig problem for seg, og bombingen fortsetter i en tidligere ubørt målestokk; by etter by utslettet. Det denne bakgrunn tegner seg de uopprettelige militære nederlag Tyskland har lidt i sommer, og presset mot dets grenser øker ustanselig. Kan det holde det på ende vinteren over?

Krigen i Luftten. De alliertes luftoperasjoner i denne uken har til dels vært hammet av været. Den store oljeoffensiven mot Tyskland har dog fortsatt og vi har også vært vidne til en omfattende taktisk innsats av store bombefly på Vestfronten, særlig i Metz-området. Ellers er det Churchill's rodgjøreelse om de nye tyske rakettkommandoer, V-2; og senkingen av Tirpitz som fanger hovedinteressen. Churchill uttalte i underhuset fredag bl.a. i noen uker har tyskerne nå anvendt dette nye våpen, og flere projektiler har slått ned på vidt forskjellige steder i landet. Tapene og skadene hittil ikke vært store. Noen offisiell meddelelse om angrepene er ikke gitt for nå. Grunnen til denne tushet er at enhver meddelelse kunne gi fienden verdifulle opplysninger. Vi ble styrket i denne vår oppfatning ved at tyskerne først for 2 dager siden avtøynet våpenet i sitt kommando. Men onsdag sendte den tyske overkommando ut en offisiell rapport foruten flere farvete skildringer av angrepene mot Storbritannia. Jeg ønsker ikke å kommentere disse, men vil si at de gir et godt bilde av hva den tyske høgjøring vil få sitt folk til å tro og dens desperante behov for å oppmuntre folket. Rakettkommandoene inneholder omtrent sammenhengende sprengstoff som de flygende bomber, men trenger dypere ned i jorden for å eksplodere. Dette medfører noe større skade i umiddelbar nærhet av nedslagskrateret, mens sprengvirkningen i områdene blir mindre. Projektilene flyr gjennom stråtefjæren i 100 å 110 km høyde og har større hastighet enn lyd. P.g.a. den store hastighet, er det ikke mulig å gi befolkningen noe forhåndsvarsel. Det er heldigvis ingen grunn til å overdriive faren. Angrepene omfattning og effekt har hittil ikke vært betydelige. Noen pro-

jektiller er blitt avfyrt fra Walcheren som nå er på våre hender. Andre enheter, fra hvilke projektilene kan sendes mot oss, vil uten tvil i sin tid bli erobret av våre tropper. Vi kan dog ikke på at fienden ikke blir i stand til å øke våpnets rekkevidde. Anvendelsen av dette våpen er ennå et forsøk fra fienden på å angripe vår civilbefolknings moral i det forfølgende. I like håp at han på den måten skal kunne klare å avverge det nederlag han går imøte på slagmarken. - Forøvrig er det meddelelse om V-2 at den har en totalvekt på 15-16 tonn, at sprengladningen er 1 tonn og at aksjonsradien ligger mellom 250 og 400 km. Denne siste utgave av tyskernes hjemlige våpen er om mulig ennå mindre treffsikker enn de flygende bomber. De fryktelige skildringer som Berlin har sendt ut om våpnets skadevirkning på karaktetiseres som "Lade in Germany". Hverken skadene eller antallet av ofre kan sammenliknes med hva bombingen eller de flygende bomber har forårsaket. Det britiske flyministerium har oppgitt tallet av ofre som følge av angrep fra luften i okt. til 172 drept og 416 sårede. Disse tall viser at innsatsen av V-2 i fallfall i dette tidsrum, har vært relativt resultatløs. Sammenlikner man dette med de alliertes bombevekt på 100.000 tonn over Tyskland i okt. (og vel og merke ikke på mål-fa-bomber men nøyaktig og vitenskapelig innsiktete bomber mot bestemt krigsviktige mål, under angrep hvor det kastes opp til 4000 tonn bomber på 20 minutter mot et bestemt mål) blir tomheten i nazistenes propogande ennå mer åpenlyse.

De glimrende planlagte og flott utførte angrep i forrige uke mot Gestapo hovedkvarter i Aarhus, og i denne uken mot slagskipet Tirpitz, demonstrer også det allierte flyvåpens versatilitet og overlegne loddelse. Søndag morgen kl. 9,30 angrep 29 Lancasters Tirpitz utenfor Tromsø. Været var klart og angrepet kom så plutselig på tyskerne at de ikke fikk tid til å legge ut rakettkopper. Etter noen få minutter hadde de engelske fly oppnådd tre fulltreffere med de nye panserbrytende 12.000 pounds bomber og etter 15 minutter la 45.000 tons kolossen med kjølen i været. Ett britisk fly gikk tapt, senkingen av Tirpitz får stor betydning for de allierte flåtestridskrefters framtidige disposisjoner i Nord-Atlantem. Det riktige slag skip, om enn skadet, lå som en flytende festning i Nord-Norge og var en alvorlig hindring som måtte tas med i beregning under eventuelle landgangsoperasjoner. Dessuten bandt Tirpitz stadig store enheter av den britiske marinen under konvoitjenesten på Russland og hammet russernes bevegelsesfrihet m.h.t. ambisjoner på Ishavskysten. Den direkte følge av Tirpitz senking er at britiske slagskip nå kan frigjøres for andre farvann. Flyministeriet offentliggjorde etter angrepet det inntil nå hemmeligholdte navn på oppfinneren av de nye 12.000 pounds bomber. Det er den kjente engelske vitenskapsmann, B. M. Wallace, ansatt hos Wickers-Armstrong.

Ukens viktigste flyangrep: Nov. 9. 1300 tunge am. b. + 500 j. bomber takts ke ned ved Metz, ingen tysk jagermotstand. Tunge br. b. med j. eskorte angriper oljefelt i Ruhr, 2 fly savnes. Nov. 10. 800 tunge am. b. + 600 j. angriper militære mål i Köln- og Frankfurtområdene, ingen tysk j. motstand, 150 godsvoagner, 30 lok. og 100 biler ødelagt av de am. j. 5 tyske fly ødelagt på bakken, 27 b. + 7 j. savnes. Nov. 11. 450 tunge am. b. + 370 j. bomber synt. oljeanlegg i Gelsenkirchen og jernbanemål i Koblenz, Lancasters angriper synt. oljeanlegg i Kestrop-Raucholl i Ruhr. Stor innsats av ell. j. b. over hele vestfronten. Fra Italia angriper tunge am. b. flyplasser og jernbaner i Sør-Tyskland, Østerrike og Ungarn. Am. fly fra hangarskip senker 3 av 4 transporttransporter og 7 av 15 destroyere i Jap. konvoi med forsterkninger til Leyte. Store styrker Superfortrosses bomber Umu, Shanghai og Nanking, j. esk. tapt. Nov. 12. Store RAF styrker angriper om natten synt. oljeanlegg i Hamburg i Østerrike, minoutlegging bl.a. Østfjorden, 7 mask. savnes etter nattens operasjoner. 29 Lancasters senker Tirpitz ved Tromsø. Fra Italia bomber tunge am. b. München, Salzburg og Linz. Am. fly fra hangarskip senker ny Jap. konvoi på 4 transporter og 6 destroyere underveis til Leyte. Nov. 13. Fly fra kystkommandoen setter brann i mindre skip og skader andre utenfor Norskekysten. Nov. 14. Br. fly angriper mål i ytre Trondheimsfjord. Under nytt angrep på Hamfles havn senker am. fly 2 jap. destroyere og 11 forsynings- og tankskip.

Gitt fra Nord-Norge.

I Aftenposten for 10. november berettes det fra Finnland: "Sammen med troppene (de finske) drar sivilbefolkningen sørover. Selv det minste hus i området Rovaniemi - Ivalo er ødelagt". Hva er ødelagt "selv de minste hus"? Finnene kan det ikke være. "Bolsjevikker" har det ikke vært i disse treker. Kamper har ikke artet seg slik i disse områder at husene kan ha gått ned under kamphandlinger. Da må det jo være tyskerne som har gjort det under retretten. Bare man bruker sin forstand en snule, kan man altså få noe ut av nazistavisene idag. I svenske aviser har det vært gitt fotografier fra grensestrøkene mellom Sverige og Finland, hvor brennende lyser i natten som "perler på en snor". Det er finske gårder som brenner. Tyskerne tenner fyr på "selv det minste hus" også har etterhvert som de trekker seg tilbake.

Det er ikke vanskelig å trekke parallellen for Nord-Norge. Også her er tyskernes retrett i full gang. Også herfra har Aftenposten for 10. november en melding: "Sprengningene og ødelagelsene av krigsviktige anlegg som kan være til hjelp for fienden, er allerede i full gang i Hammerfest". Krigsviktige anlegg, hva er det? Havna først og fremst selvfølgelig, kai-er, lagerhus osv. Vekk med havna. En bebyggelsen ellers da? Jo visst kan "den være til hjelp for russiske tropper", da kan jo bo i husene. Alltså vekk med mest mulig av bebyggelsen, sålang en kan rokke. Hammerfest jevnes med Jordan. En kjenner til at det siste tyskerne sprengte i Vadsø var fylkesansboligen og kirken. "Krigsviktige anlegg", vekk med dem. Tyskerne forbereder nå sprengning av havna i Tromsø. Tyskerne er igang med å ødelagge hele Finnmarken.

Vi har hørt at våre landsmenn der oppe rømmer for de "bolsjevikiske horder". Det heter i et privatbrev fra Tromsø, kommet hit utenfor sensuren: "Rop det ut til alle at det ikke er russerne vi flykter for og er reddet for, men tyskerne". - Nord-Norge evakuerer. Noen av fri vilje; de som ikke vil, blir tvunget til det. Mange mennesker må bort. Finnmarkens befolkning kan ikke leve i det minneløse kaos tyskerne spontant skaper. La oss bekke seg etterhvert som de retterer. Da de makter den totale ødelagelse avhengor av krigsutviklingen. Men faren er der. Mange undgår "evakueringssmyndighetenes" - Jonas Lies og Lippsteds - lange armer. De vet de går tunge tider imøte. Men de er villige til å trosse dem for de får til gjengjeld friheten tilbake. Enhver nordmann vet hva den er verd idag. De av våre landsmenn som frister en kummerlig tilværelse i gruvagangene i Kirkenes har tapt meget, men de har vunnet mer. Det norske flagg, høist av nordmann, vaier over Kirkenes.

Vi leser i Aftenposten for 10. november: "Flyktningene nordfra viser stort sett en utrolig god holdning, og at hunn som lik er til å fatte, når en tar i betraktning et alle sammen riser fra hus og heim i bavisstheten om at de aldri vil få se den heime igjen mere". Ja, ut fra nazistiske tankogeng og nazistiske løgner er det ufattelig: Befolkningen rømmer for bolsjevikene, som regjeringen i London med Kongen i spissen har solgt landet til. At tyskerne nå drivs ut av Nord-Norge for godt er alle klar over. Hvorledes kan våre landsmenn der nord under disse forhold vise godt humør? Fordi de aldri har trodd på nazistiske løgner. Fordi de vet at befrilsen av Norge er begynt og at Nord-Norge snart er kvitt det tyske åket. Det er sannsynligvis riktig at de aldri får se den gamle heime sin igjen, og de er klar over det. "Den brante jords politikk" vil ramme også deres heim. Men de vet at om ikke ellers lenger kan de vende tilbake til den flekken av Norges jord som er deres og bygge en ny heim i et fritt Norge.

Førrige onsdag inntraff det en voldsom eksplosjon i Oslo Svefsbedrift. Natt til onsdag skjedde en voldsom eksplosjon i Birger Engells motorsykkol-verksted i Thoresgate. Mange motorsykler gikk ned, og bensin og olje som tyskerne hadde lagret på verkstadsområdet. Samme aften inntraff en eksplosjon i Grovmedlugats Fjærsø i Ustardalsgaten. Igår, onsdag, smalt det på Frelsesanlegg. Mindre enkeltheter savnes foreløpig.

Tsjekkerne venter befrielsen.

(Næringskorrespondent har intervjuet en tsjekkisk om aktuelle tsjekkiske problemer.)

- Endelig nærmer befrielsens time seg også for oss, sier han. Leogre enn noe annet land, bortsett fra Østerrike, har vårt land vært under tysk herredømme. Men nå står de russiske arméene på slovakisk område, og befolkningen har forlenget reist seg mot undertrykkene.
- Deltar ikke slovakiske styrker også i den røde armé?
- Jo, det er riktig. Og det er en særlig tilfredsstillelse for oss å vite at tsjekkoslovakiske avdelinger kjemper side om side med våre russiske allierte i frihetskampen.
- Hvordan ser dere tsjekkere på den russiske innmarsjen i landet?
- Det er en selvstendig ting at den røde armé får en onestående good-will ved at den kommer som befrielse fra den tyske undertrykkelsen. Gjennom den avtale som vår regjering i London har undertegnet med Sovjetsamveldet, er vi også sikret full suverenitet og integritet så snart landet er befrikket. Denne avtalen svarer helt ut til de avtalene som er inngått mellom Norge, Holland og Belgia og de allierte stormaktene. Men tsjekkerne pro-russiske sympatier stikker atskillig dypere. Vi ser hen til Russland som det naturlige land å samarbeide med etter krigen. Både fordi vi som slaver føler oss beslektet med russerne, og fordi vi innser at Sovjetsamveldet best kan sikre freden og sikkerheten i Mellom-Europa. Det er ikke en holdning som er diktert av kryper, enn si frykt for en stor og mektig nabo. Det er som sagt en helt naturlig innstilling for oss, som gjør seg gjellende uten hensyn til partigrænser. En må også huske på at Russland stod utenfor München-oppjøret, og derfor var den eneste europeiske stormakten, som ikke sviktet oss den gangen.
- Hvordan er forholdet til de øvrige allierte stormakter?
- Vår regjering i London samarbeider utmerket med de engelske myndigheter. Men allers ville det være uriktig å si at England og Frankrike har noen stor posisjon hos det tsjekkiske folk. Vi glæder oss selvstendig over de engelske seirene, men strøene fra München er ikke lagt ennå. Og den lille ententes tid da hele vår politikk og kultur var franskorientert, kommer nok ikke tilbake. Sympatien er atskillig større for Amerika, men dette land ligger oss i grunnen fjernt.
- President Benes' stilling.
- Han er som Churchill, de Gaulle og deres egen kong Haakon den ærerkjente leder av frihetskampen, og står forsvidt over partiene. Om han også vil bli den politiske leder etter krigen, er en annen sak.
- Kan De fortelle litt om forholdene hjemme under okkupasjonen.
- Tsjekernes politikk har gått ut på å gjøre Tsjekkoslovakia til et viktig ledd i sin krigsproduksjon. Særlig gjelder dette det såkalte protektoratet Böhmen og Mähren, som alt før krigen var sterkt industrialisert. For å holde produksjonen oppe var tyskerne interessert i at det hersket ro og orden. Det ble derfor ikke plassert store militærgarnisoner i landet, noe som lett kunne irritere befolkningen. Tyskerne valgte å holde folket under kontroll med et tallrikt sivilt politi. Gestapo har helt fra først av vært meget sterkt hos oss. - Næringslivet kom helt under tysk kontroll. Jordbruksproduktene ble hensynsløst eksportert til Tyskland, og rasjonene nedsett til sultgrensen. Alle våre viktigere industrier fikk tyske kommissærer. Ja, i Skodaværkene, Europas største rustningsfabrikker, ble tyske kontrollører plassert i hver eneste avdeling for å forhindre sabotasje. De arbeidere som ikke kunne beskjefte seg innenlands, ble tvungssendt til Tyskland. Over 600.000 slaver for åyoblikket i den tyske krigsindustrien.
- Har tyskerne gjort noe forsøk på å nazifisere tsjekkene?
- I grunnen ikke. Vi var nok tiltenkt rollen som et upolitisk arbeidende slaverfolk i Hitlers Europa. Dessuten var de så godt kjent med vår egen tyske innstilling at de vel skjånte det var håpløst.
- Tyskerne fant altså ingen fontekolonne hos dere.
- Bortsett fra sudettyskerne og sine øvrige "folketysskere", ytterst få. Macha og hans vasallregjering kan nærmest sammenliknes med Petains re-

- gime, ikke med Laval og hans forrædere. Selv det gamle tsjekkiske nazistpartiet er blitt oppløst sammen med de andre partiene. Tyskerne stolte ikke på det engang. En av våre få virkelige quislinger er Hechas undervisningsminister, tidligere yarmas staboffiser, oberst Moravec. - Men selvstendig har de forskjellige yrkesgrupper vist en høyst forskjellig holdning. Stort sett har de intellektuelle og arbeiderne vært de ledende i motstanden, mens bønderne og forretningsstanden (i allfall delvis) har vært svakere.
- Hvordan er det med dem vi i Norge kaller "tyskertøser"?
- Det er intet problem hos oss. Bare et forsvinnende antall av våre kvinner har hatt omgang med tyskerne. Kvinnene er like meget som sine menn klare over hva vi skylder tyskerne og hva kampen gjelder. Og hos det lille fåtall som lar kjønnet løpe av med seg, er frykten for straff så sterk at de ikke våger å bryte fronten.
- Hvordan har hjemmefrontens kamp artet seg?
- Så lenge frontene lå hundrevis av mil borte, måtte vi nøye oss med mer forsiktig sabotasje og forberedelse av den aktive motstand. En slagkraftig fri presse ble bygd opp og har fungert hele tiden.
- Er radioapparatene inndratt også hos dere?
- Ikke direkte inndratt, men kortbølgetyting er forbudt. På de gamle apparatene måtte kortbølgen kobles ut. Og uten kortbølge kunne, ihvertfall inntil ganske nylig, bare tyskkontrollerte stasjoner nås. Men det er jo meter å ordne den saken på.
- Etterhvert er val den tyske terroren øket?
- Ja, ettersom krigen er rykket nærmere, er terroren skjerpert og hjemmefronten har tatt kraftigere midler i bruk i motstanden. En kan si at det har forekommet 3 store terrorperioder under okkupasjonen.
- Den første var vel aksjonen mot universitetene.
- Ja, det var den 17. nov. 1939. Aksjonen var tydeligvis godt forberedt da den ble fremprovosert av de tyske studenter ved det gamle tyske universitet i Praha. Det kom til sammenstøt med tsjekkiske studenter, og om natten slå tyskerne til. SS-folk trået byen etter studenter og elever av øverste gymnasieklasser. Over 8000 fikk de tak i; 2000 ble ført til en festning utenfor byen. Her ble hver 10. student, uansett om kvinnelig, plukket ut og skutt på stedet. Resten ble sendt til konsentrasjonsleire i Tyskland hvor mange fremdeles sitter. Alle universiteter og høyskoler har siden vært stengt. Mange professorer og lærere er henrettet eller døde i tyske fengsler. Det dreier seg utvilsomt om en plannessig utryddelse av den tsjekkiske intelligensen.
- Den annen store terrorbølge kom i 1941. En rekke tsjekkiske offiserer og stats tjenestemenn ble skutt, deriblant daværende statsminister i Hecha-regjeringen, Elias. Tyskerne oppga som grunn at de hadde avslørt en sterkt sabotasje av leveransene av landbruksprodukter til Tyskland. - Etter attentatet mot Heydrich året etter, nådde tyskernes terror sin hittil største høyde. På mindre enn 7 uker ble over 20.000 tsjekkere myrdet.
- Deres syn på Tsjekkoslovakia etter krigen.
- Vi regner med å få tilbake grensene fra før München. Det er et rimelig krav at vi får igjen det Tyskland, Polen og Ungarn har tatt. Men de sudettyskere som ikke lojalt vil samarbeide med oss innenfor en tsjekkoslovakisk stat, må finne seg i å bli flyttet til Tyskland. Vi kan ikke risikere en ny Henlein-bølge.
- Hva med slovakene?
- Det var selvstendig en skuffelse for oss tsjekkere at Slovakia brøt ut og allierte seg med Hitler. Men den senere tid har vist at det har vært et quislingsdiktatur uten folkets støtte. Tisornghat har sikkert ikke hatt mer enn 5% av slovakene bak seg. Reinsningen som nå er i gang har bevist det. Nesten halve landet var i partisanes hender etter få dager. Når selv Tisornghatens krigsminister etterlyses som leder av reinsningen, kan det ikke være rart med Vapornbrskapet. Hvis derfor slovakene bør om å få samarbeide med oss etter krigen, så er vi villige til det. Men vi vil ikke selv ta ledertilsvet.
- Tror De på en Unaufederasjon etter krigen?
- Det er klart at grensetvistene og tollmurene i Mellom-Europa for krig-

en, var uheldige. Men jeg tror at landene i denne del av Europa kan bli virkelig folkelige despoter, og de vil løse av de gamle problemene felle bort. De vil det ikke spille en så avgjørende rolle for en mann om han hører hjemme i Ungarn eller Jugoslavia f. eks. En Federasjon skulle de ikke være nødvendig.

- Og til slutt: problemet Tyskland.

- Det er ikke mer enn menneskelig at vi tsjekkere som her lidet så meget, er fylt av forbitrelse og hat mot tyskerne. Jeg skulle tro at vi stort sett er tilhengere av hardere metoder mot dem enn dere nordmenn er.

- 0 -

Hjemmefronten må gjøre regning med omfattende aksjoner fra fiendens side i den kommende tid, aksjoner som f. eks. mobilisering av nye årsklasser, gis soltning i stor stil og tvangsorganisering av Norges Næringssektorend. Store deler av vårt folk vil direkte bli berørt av slike overgrep. For grave overgrep fra fiendens side vil kunne utløse den folkestrø, som Hjemmefrontledelsen har behandlet i ett opprop, nylig. Uten at situasjonen blir så tilspisset kan det tenkes at det vil være ønskelig med fellesopptreden fra enkelte grupper side. En kan f. eks. tenke på den kommende konflikt i anledning kontingentinnbetalingen til Norges Næringssektorend. Parolen om å nekte å betale kontingenten vil sikkert bli fulgt, fordi vedkommende yrkesgrupper vil forstå betydningen av dette. Men det er ikke sikkert at seiren er fullt ut vunnet og at alle har gjort det de har kunnet i og med at N.S. ingen penger får. Nazistene kan skaffe seg de midler de sårt trenger, ved å ilagge bøter eller konfiskere formuer. (De kan presse enkelte folk eller grupper særlig hardt, fangse dem.) Men må derfor prøve å hindre også dette, og det kan vel bli aktuelt. Ved en fellesopptreden i en eller annen form til fordel for de yrkeskammerater, som nazistene kaster seg over p.a. den manglende betaling. Selvstendig kan ingen større motaksjon settes i verk uten samband med Hjemmefrontens Ledelse, som har den beste krigsøkonomiske oversikt, men den enkelte hjemmefrontkjemper må ikke bare avvise ethvert angrep mot seg selv, men også kunne seg til å betrakte situasjonen i den største mulige sammenheng. Kan jeg ved min opptreden hindre overgrep mot en dre? Hvorledes skal jeg oppføre meg i den og den situasjon foret Norges Tap som helhet skal bli minst mulig? Hvis man straks, ubetinget og med alle midler er rede til å støtte opp om andre, vil det bety en kolossal styrkelse av hjemmefronten. Nazistene vil da ikke kunne slå brasjer i den ved å behandle de forskjellige grupper og mennesker forskjellig. I mange tilfeller må du betrakte overgrep mot andre som direkte overgrep mot deg!

- 0 -

Alle hollandske menn mellom 16 og 60 år holder seg hjemme eller er gått i delning fordi de er innkalt av tyskerne til å grave skyttergraver og utføre andre befestningsarbeider i Øst-Holland. Tysk kontrollerte aviser nådde ler at Gestapo vil arrestere alle menn mellom 16 og 60 år, som de ser tilsynelatende sysseløse på gatene. Disse blir sendt til en leir i Aersfoot og derfra til befestningsarbeider i Øst-Holland eller til fabrikkar i Tyskland. Dette har medført at ikke en eneste mann i denne alderen blir sett på gatene, at alle fabrikkar står og står og alle sivile transportateler er stoppet.

Jernbanefolkene gikk til streik kort etter invasjonen, og streiken vedvarte fremdeles etter ordre fra det allierte hovedkvarter. Hverken tyske løfter eller trusler har klart å få jernbanefolkene i arbeid igjen, og tyskerne har måttet importere funksjonærer fra Tyskland for å få fra sine livsviktige transportere. 30.000 av de hollandske jernbanefolkene er gått i delning med sine familier. Videre er familjene tatt som gisler, og deres elendighet ødelagt.

- 0 -

Ifølge meldinger fra Bern har motstandsbevegelsen i Østerrike i de siste 6 år smeltet seg i en god organisasjon. For okkupasjonen bestod det av politiske schutzforbund av 450.000 medlemmer og de halvpolitiske organisasjoner hadde 50.000. Alle disse "gikk under jorden" etter Dol fuss bosted. Istutrensning for 10 år siden. Denne underjordiske bevegelse har fått til seg fire tyske deserterere og barages for tiden til ca. 1/2 million menn, som driver stadig sabotasje mot kommunikasjonslinjer til sydøstfronten.

Norges og skipsfartens framtid.

Fra norsk hold i Sverige har vi mottatt denne artikkelen:

"Norges økonomiske og sosiale utvikling har vært intimt knyttet til skipsfartens vilkår og vekst. Forfallsperiodene i vår historie har også vært forfallsstider for vår skipsfart, og studerer vi velstandskurvene vil vi finne at de følger en stigende konjunkturkurve for skipsfarten vår. Det har vært alminnelig erkjent at den relativt høye levestandarden vi hadde før 9. april 1940 i vesentlig grad skyldtes vår skipsfartsnærings inntekter.

Det er derfor ingen overraskelse å si at våre utslakter etter krigen vil være avhengige av i hvilken grad det blir mulig å gjenreise den norske skipsfarten, og hvilke muligheter den får i den nye økonomiske ordningen. I det tyske storm var vi tiltent en beskjeden plass. Offisiøse tyske uttalelser etter besettelsen i 1940 gikk ut på at Norges skipsfart, slik som den ble drevet før krigen, var en unaturlig næring for Norge. Den måtte innskrenkes til det behov som var passende for et så lite land. Vår naturlige plass var Norsjøen og i noen grad Østersjøen, og vi skulle derfor bare drive med småbåter. Den øversjøiske linjefart og linjebåtene på 8-10 000 tonn var det selvfølgelig område for herrefolket. Det var også et alminnelig oakved at Norge hadde en levestandard som ikke sto i forhold til våre forutsetninger. Den måtte ned.

Det norske folket, utefronten og hjemmefronten, har ikke villet akseptere disse vilkår. Vi har ikke følt oss særlig skremt av det tyske perspektivet heller. Og idag ser vi skipsfartsproblemet trygt under den gamle synsvinkelen: Norges naturlige plass som en av de ledende sjøfartsnasjoner. Det er heller ingen av de allierte nasjoner som har vist tegn til å ville betvilte oss si forholdet oss var uønsket til sjøen. Tvertimot er det en av de stadig gjentatte uttalelser når etterkrigsskipsfartsproblemer er på tale at Norge må få igjen sin skipsfart. Det innrømmes både at dette er en livsbetingelse for Norges økonomi og at de allierte har en forpliktelse til å hjelpe til med gjenreistningen av den norske skipsfart etter den innsats norske skip og norske sjøfolk og redere har gjort for den felles sak og de ofre Norge har båret ved tap av flere tusen sjøfolk og omkring halvparten av flåten. Likevel er ikke vår flåtes gjenreistning en så liketil sak. Det reiser seg store og vanskelige problemer.

Det er to faktorer som har vært virksomme under denne krigen og bidratt til en fullstendig omveitning av verdensflåtes struktur og fordeling på landene, det er de tyske sankningene og den amerikanske skipsbyggingen. Gjennom tyske ubåters og flys operasjoner har England, Norge og Nederland fått sine flåter redusert til omkring det halve, mens Amerika, som før krigen bygget knapt et par hundre tusen tonn pr. år, har utviklet en skipsbyggingkapasitet på over en million tonn pr. måned. Derved er ikke bare tonnasjetapet erstattet, men fordi de allierte har satt ubåtene ut av spillet og brakt sankningene ned mot 0, har det kunnet skje en netto økning av verdensflåten. Men denne tonnasjen er amerikansk elendom. Mens de nevnte nasjoner står igjen med sin formløskede tonnasje, har USA fått en handelsflåte større enn noen nasjon noen gang har hatt. Englands handelsflåte regnes å ville være redusert fra 28% av verdens tonnasjen til omkring 15% når krigen er slutt, Amerikas å ville være øket fra 16 til mellom 50 og 60% av en verdensflåte som samtidig menes å bli ca. 10 millioner tonn større enn i 1939. Norges andel av verdensflåten var før krigen omkring 7%. Nå er den altså mellom 3 og 4%.

Angrepet har slik for en stor del mikkelen til ordningen av den framtidige skipsfart i sin hånd. Noget vil avhenge av hvilket standpunkt dette landet tar til skipsfartsproblemet både for sin egen del og for skipsfartens internasjonale stilling. Vil Amerika benytte anledningen til å strepe mot et skipsfartsmonopol og beholde sin store flåte, eller vil det sette seg som mål å etablere noenlunde status quo fra før krigen? Vil landet i så fall overlate sin overskuddstonnasje til England, Norge og Nederland i første rekke? Og vil disse land være villige til å overta amerikanske skip?

Storparten av de nybyggede skip er standardskip, såkalte Libertyskip, med en fart av omkring 10 mil. De regnes for å være mindre konkurransedyk-

tige etter krigen; men det er den som mener at de vil være meget anvendelige, og antagelig vil en sjøfartsmann som amerikanerne ikke gjøre bruk av dem med hell. Det er ved de amerikanske verksteder også bygget et par hundre store tankskip og omkring 500 såkalte Libertyskip, båter med bedre utstyr og relativt bra fart. Men det er det viktigste at Amerika vil beholde disse båter sine. Amerikanerne vil ikke ha en ledning til å overta de mindre konkurransedyktige Libertyskipene.

Det foreligger en del uttalelser fra amerikanske og andre lands skipfart-folk om hva Amerika vil eller bør gjøre. Det er den som frykter for en amerikansk skipsfartsimperialisme. Også etter forrige krig hørte vi noster i den retning. Det er dog neppe noen grunn til å tro at Amerika sikter mot noe slikt som gjør landet til eier av verdens handelsflåte eller mer. For åpenbart vil dette stride mot Amerikas interesse av å få gjenferst verdenshandelen. Fra ledende amerikanske hold er det erklært at landet må følge en politikk som gir muligheter for en friest mulig og dermed størst mulig verdenshandel, og at dette ikke kan fornes med en skipsfartspolitikk som foretrekker de gamle skipfartsmaktene som England, Nederland og Norge. Amerika trenger ikke sjøfartsmaktene til å belønne sine utenlandske betalinger, dets problemer er knyttet til betalingsbalansen, ikke underskuddet. Norge derimot måtte etter krigen ca 1/3 av sine utenlandske betalinger med frakttakene, mens USA og Nederland 8%. Det er derfor nødvendig, hevdes det, at disse landene må ha sin sjøse, og det har vært antydning at det skulle skje ved å overta de amerikanske Libertyskip til lav pris.

Under forrige krig improviserte USA en stor skipsbygning. De fra den kom seil landet med en svær flåte av de såkalte Shipping Board båter. De var av en forholdsvis langt dårligere kvalitet enn Libertybåtene, og skillige var også trosskip. De råttet opp alle restet i opplagsbøylene. Amerika forsøkte dog etter forrige krig å bygge opp en stor, statsdrevet handelsflåte. Det ble et kortlivedt eksperiment, som kostet amerikanerne mange millioner på. Fra 1937 kom landets skipfartspolitikk inn i mer rasjonelle former under ledelse av Maritime Commission, hvis formann er den berømte admiral Land. Politikken tok sikte på å opparbeide en linjefart som privat bedrift, men med statens støtte hvis det fantes nødvendig. Det ble utbetalt ca. 12 millioner dollar årlig i subsidier.

Det siteres adskillige uttalelser av Land om fremtidspolitiken. Vi er tilbøyelige til å bygge mest på en ytring foretatt, hvoretter Amerika hverken skulle tilstøtte et handels- eller sjøfartsmopol. "Vi har, så admiral Land, full forståelse av de andre sjøfartsmaktene muligheter og akter ikke å føre en politikk som skader dem". Men opplyste videre at Amerika skal skilnfart etter krigen vil bli betjent av 400 nye skip av C typon, som han betegnet som verdens beste lasteskip, 90 Victoryskip og om lag 370 trosskip, noe som skulle gi en flåte på omkring 11,5 millioner tonn br., det vil si den tonnasje som Amerika gikk inn i krigen med.

Det er liten grunn til å tro at USA etter sine tidligere erfaringer vil forsøke å overdimensjonere sin skipsfart. Landet mangler forutsetningene for det. Amerikanerne er ikke "skipsfartsmindede" og har liten interesse for å drive skipsfart, framfor alt for å gå til sjøs som sjøfolk. Det er mer fristende arbeid i land. Amerika har riktignok stolte sjøfartsmestresjoner, men de tilhører stort sett historien.

Det blir derfor sludert sjøse for oss andre hvets frektoemann som sjøfarten ligger i blodet. Fra engelsk side er det uttalt at England må bygge opp en flåte på omkring 20 millioner tonn. Det er forberedt et 10-års program, som bl.a. omfatter bygningen av 2 nye kjernebåter for Amerikas farten, men ellers tar sikte på hurtiggående kvalitets- og spesialskip. I England som for Amerika er skipsfartproblemet også et militært spørsmål. Man har erfart hva transportkapasitetens betydning i denne krigen. Man har i vidtlørdt og erfart at en flåte kan bygge relativt raskt. Det skulle derfor ikke være nødvendig å ligge med noen vesentlig "strategisk reserve" av skip. For England vil dog gjenreisningen av flåten ha stor betydning etter tapet av utenlandske investeringer og vanskene ved å dekke det store underskudd i handelsbalansen som landet må regne med. Det må også tas høy-

syn til skipsbyggingindustrien, som spiller en stor rolle. England må også tenke på sin handel og på ferjetrafikken. Man får derfor håpe på en skipsfartskonferanse, som behandler spørsmålet ut fra den felles interesse i å gjenreise en lønnsom og tilfredsstillende skipsfart. Norge har krav på å bli tatt hensyn til. Ansvarene amerikanske og engelske politikere har også uttalt at Norges handelsflåte må gjenreises.

Vår handelsflåte trestår før krigen av ca. 7,2 mill. tonn d.w. En regner med at ca. 4 mill. tonn vil være tapte. Den skipsfart som er kjent bygget opp på linjefart og spesialfart. (Ikke først og fremst trafolfart, som f. eks. den greske). Vi kan ikke bare å holde vår stilling som sjøfartende nasjon blant stormaktene, men også å gjøre erobringer takket være rederstendens våkenhet og initiativ. Vi hadde den største tankflåten etter USA og England, vi hadde st. sin ledelse innen frukttransport og hadde gjort nye framskritt ved bygningen av typen moderne særlig hurtiggående båter, vi hadde en god posisjon i linjefarten og var ikke redd for å gå nye veier. Det gav gode resultater alt i alt. Men det var bare mulig gjennom opprettholdelsen av havenes frihet iallfall som prinsipp og ved ytelse av kvalitetservice fra norsk side i konkurransen med andre land. Konkurransedyktighet var betinget av kvalitet i utrustning og materiell. Våre usikker etter krigen vil også være avhengig av disse faktorer. Kvalitet vil ikke trenge mindene enn før. Stor godvilje vil vi ha, men vil vi måtte i konkurransen med en sørgelig forenisset flåte. Det er vi prøve på å bygge opp. Vi får her håpe på et godt samarbeid mellom redere, sjøfolk og stat. Sjøfolkene har under krigen gjort en slik innsats at de må få værig betjening. De må ikke bli glemt når faren er over. Det vil de heller ikke. Men det ville være en dårlig hjelp og vi villo dårlig vedre de fallens minne og vi ikke hektet å bygge opp den tapte flåten.

Av vår flåte på ca. 7,2 mill. tonn d.w. var nær 3 mill. tonn tankflåte (hvelflåten ikke inbefattet). Ca. 1,4 mill. tonn er øsket. Det er gått sterkt ut over våre spesialbåter og trosskip. Av verdensflåten etter krigen kan vi regne med en stor økning av trosskip og en noe større tanktonnasje enn i 1939, men en standstill bakgang innen gruppen trosskip, middelstore skip og spesialskip. Norge vil derfor sannsynligvis først og fremst skaffe seg linjeskip, spesialskip og mindre skip. Skal vi gjenreise flåten og bringe den tilbake til den ledende stilling vi inntok før krigen m.h.t. lav gjenomsnittsalder, vil det trenge en nybygning på 500.000 - 600.000 tonn pr. år i 8 å 10 år. Vår regjering regner i en kapitalplanleggning med gjenreisning over 8 år. - Stort sett vil dette kunne skje ved hjelp av de disponibele assurancesummer, men formyelsen vil kreve et ekstra kapitaltilskudd. Da importbehøvet vil være stort de første år og inntektene av eksport og skipsfart begrenset, må det lånes noen hundre millioner kr. i utlandet. Det blir et spørsmål om å skaffe plass ved verkstedene. Målt, de mindre skip vil norske verksteder kunne overta adskillig, men kapasiteten er begrenset. (Forentisk kan den drives opp f. ca. 200.000 tonn). Vi blir dessuten henviset til Sverige, Danmark, England og eventuelt USA og Tyskland. I Sverige har vi alt gjort større bestillinger. Rederne klarer seg bra med de disponible assurancesummer med de priser som svenske verksteder forlanger.

Problemet om flåtens gjenreisning er selvsagt ikke bare et spørsmål om verkstedsplass, men også om rentabilitet og lønnsomhet. Redere, sjøfolk og myndigheter må sammen skape et arbeidsgrunnlag bygget på en erkjennelse av den vitale nasjonale interessen som her foreligger. Viktig er avskrivnings-spørsmålet. Sverige har gitt oss et virk her. Den svenske konkurransen vil særlig i linjefarten, bli hard. Landet har hatt betydelig krigstap, men har kunnet nytte tiden til å erstatte tapene. Det betyr med en godnøye, effektiv og billig tonnage. Fra og med 1938 har de svenske redere kunnet praktisere en fri avskrivning på sine skip. Under krigen har de benyttet seg av det. Ved krigsutbruddet utgjorde den svenske linjetonnasje 75 båter på tils. 567.000 t.d.w. Krigstapet er 31 båter på tils. 236.000 t., det er solgt 8 båter og det er kommet til 27 nye skip med tonnasje 213.000 t. 30 skip på tils. 230.000 t. er under bygning. Den bokførte verdi var ved siste årsskifte skrevet ned til 40 kr. pr. tonn eksklusivt og 120 kr. inklusive nybygningene, - en pris vi neppe vil kunne prestere. - R -

UKEN SOM GIKK (18. - 22. nov.)

Vestfronten. Som forutsagt var amerikanernes angrep i Lorraine første ledet i en stor alliert vinteroffensiv som nå omfattar så å si hele vestfronten, med unntak - hittil - bare for den nordligste sektoren. Offensiven er satt inn med en kraft som ikke har hatt noe sådantlike sidan gjennombruddslaget i Frankrike i august, og kanskje knapt nå det. Den føres med en enorm innsats av stivel tropper som materiell, og det tyder på at de bakre forbindelseslinjer nå er forden, og det er allerede oppnådd betydelige resultater.

Den tyske overløpelse har for vestfrontens vedkommende to hoveddelstasjoner å velge mellom. Den kan ta opp forsvar ved grensen, støttet til Vestvollens befestninger, og den kan falle tilbake på Rhinlinjen. I første tilfelle risikerer man at hovedstyrkene etter et gjennombrudd blir kastet i orden tilbake mot elven, som i så fall kan settes seg å bli en dødsfelle. I siste tilfelle vil man måtte oppgi videre utryk av det rhine-vestfjelske industriområdes fortæring, hvilket vil ha katastrofale krigsøkonomiske og moralske følger. Så vidt en nå kan se, har den tyske ledelse i sitt dilemma valt det første alternativ, å utkjempes slaget om Tyskland vest for Rhinen. Denne antagelse bekreftes av de uttalelser general Eisenhower lot falle på en pressekonferanse i hovedkvarteret den 21. nov.: "Vi har ikke merket noe tegn til at tyskerne trekker seg tilbake over Rhinen vest for Aachen, og med den store styrke, som er konsentrert vest for Rhinens naturlige barriere, mot en armé hvis verdige overlegenhet i luften gjør det mulig å sprengte de tyske retrettbroene, har tyskerne ikke noe annet alternativ enn å bite seg fast og slåss".

Dette forklarer den forbitrede motstand de allierte møter i Aachen-avsnittet, men om framgangen her ikke er så stor som i kilometer, er den desto viktigere. Det er her slaget om Ruhr, ja kanskje slaget om Tyskland avgjøres.

De alliertes oppmarsj i vest er følgende: Lengst i nord, i Vest-Nederland, står 1. kanadiske armé under general Crerar. I Mass-buen, nordover til Venlo-Roermond-avsnittet, står 2. engelske armé under Deapsey. I avsnittet nord for Aachen står den nye amerikanske 9. armé under general Simpson. Sør for Aachen står 1. amerikanske armé under general Hodges. I Luxembourg Metz-Nancy-avsnittet står 3. amerikanske armé under Patton. I Vogesene og Belfort-avsnittet står 7. amerikanske armé under general Patch og 1. franske armé under general Delattre de Tassigny. Det er alt i alt 7 arméer med en samlet styrke på antagelig 1,3 - 1,5 millioner mann i frontlinjen og et tilnærmet antall i etappen og reserven. De britiske arméer på nordavsnittet utgjør 21. armégruppe under feltmarskalk Montgomery, de amerikanske og den franske armé utgjør 12. armégruppe under general Bradley, og som øverstkommanderende for hele Europafelttoget står general Eisenhower. Av disse styrker er det i øyeblikket bare kamferne - som nylig har hatt en hard tøm med å ranske Scheldemunningen - som ennå ikke er satt inn i storoffensiven, og av de øvrige 6 arméer kjemper nå alt de 4 på tysk jord; de to som ikke gjør det, er 7. amerikanske og 1. franske helt i sør. Mot disse styrker kan tyskerne antagelig stille 60-70 divisjoner eller en styrke på 5-600 000 mann og et luftvåpen så underlagt at det i virkeligheten ikke lenger er noen operativ faktor. Tyskernes fordel, er at de kan støtte seg til festningsbatter og at de har kortare tilførselslinjer, men denne siste fordel kan snart gjøres illusorisk ved de voldsomme slag det allierte flyvåpen retter mot kommunikasjons- og forsyningsbasene bak fronten; foreløpig har flyoffensiven tross alt ikke kommet til full utfoldelse p.g.a. det ugunstige vær i november med meget tåke og lavt skydekke, men når vinteråret snart for alvor setter inn, kan en vente seg en voldsom øking i luftangrepens intensitet.

Som vi tidligere flere ganger har fremholdt, vil tyskerne neppe lenge

kunne holde stand med sine underlegne styrker når det allierte press bringes til utførelse mot en vesentlig del av fronten samtidig og tyskeres muligheter for raske tilflytninger av reserver dermed forsvinner. Offensivens suksess, eller rettere sagt: tidspunktet for den avhengig av to hovedfaktorer, vær og de allierte forsyningslinjers kapasitet. Været er mer eller mindre bestemt for flyvåpens effektivitet og transporten for innsetsen av materiell (for dette spiller også værforholdene inn, idet de motoriserte vortransporter i høy grad vil hemme om veiene blir bløte og kjøres ned). At det er enorme mengder av materiell en offensiv-front som den nåværende fra den nederlandske til den sveitsiske grense krever, framgår tydelig av Eisenhowers uttalelser nylig. Han opplyste bl.a. at ved erobringen av Aachen brukte 1. armé 300 000 granater av 10,5 cm kaliber på to uker og tilsvarende ble ødelagt av byen sløket p.g.a. munisjonsmengdel. Under den nåværende offensiv avfyres 5000 skudd mot de tyske linjer hvert minutt. Hver måned avfyres de alliertes kanoner 6 millioner granater mot flåten, til det kommer 2 millioner skudd fra bombekasterne.

Hittil er det på østavsnittet de allierte har oppnådd de største synlige resultater. I virkeligheten er hele den tyske front her brutt sammen gjennom de kraftige aksjoner på fløyene, Pattons på den nordlige sektoren (Thionville-Metz-Nancy) og franskanerne på den sørlige, i Belfort-Avingen. Det avgjørende gjennombrudd fant sted ved ukenskiftet, betegnet nok samtidig med at været slo om og såvel flyene som artilleri-observatørene fikk klart sikte. Der ordnede motstand i Metz opphørte mandag 19. nov. og samtidig tilfylling den franske armé seg avgang til slettelandet mellom Vogesene og sveitsiske Jura ved å storme den gamle sterke festning Belfort. Da denne hindring var ryddet av veien, rykket de franske styrker i flmarsjer gjennom Alsace og nådde allerede tirsdag Rhinen og den fransk-tyske grense i nærheten av Basel. Dermed var tyskernes venstre flanke i denne sektoren rovet opp, noe franskanerne tyvsnart utnyttet til en omfattningsoperasjon, idet de svinget nordover parallelt med Rhinen og onsdag kunne de nådde at Mulhouse og Colmar var erobret; og at framrykningen mot Strassbourg fortsetter med god fart. Colmar ligger bare 75 km fra byen. Samtidig er fransk artilleri innviklet i en duell med tysk skyts på den andre siden av Rhinen. De tyske styrker som ennå står vest for elven, (det droter seg om ca. 10 divisjoner i Vogesene) trues med avskjæring ved den raske franske framrykning i deres rygg, og faller i orden tilbake mot grensen - hvor tyskerne alt har sprunget en rekke av Rhinbroene.

Vogeserstyrkernes stilling kompenseres ytterligere ved de videre begivenheter på nordfløyen. Her ble store amerikanske styrker frigjort ved Metz-fall - det gjenstår bare et par forter som holdes av Volksturmforband - og de er satt inn i et lynstøt mot Saar-området, hvor de har gått over den tyske grensen ved Saarlautern. Langt sør, øst for Nancy, går 7. amerikanske armé tatt Sarrobourg (Saarburg), og her forsert Saverny (Saverny)-passet, innfallsveien mot Metz; de står bare 50 km fra byen nå, som altså trues både fra øst og sør. Så store og raske bevegelser som på sørsavsnittet i de siste 4-5 dager har ikke ruznet sted på vestfronten siden lynkrigen i Frankrike i august. Det er tatt over 20 000 fanger.

Mindre løynfallende, men sikker ikke mindre viktig er operasjonene i Aachen-avsnittet, som nå sees i forbindelse med engelskanernes offensiv i Mass-buen i forrige uke. Da det engelske støt over Helmond ble satt inn, var det ikke lenge før tyskerne så seg nødt til å oppgi sine posisjoner på Mass' vestside, og alt ved ukenskiftet hadde 2. engelske armé nådd fram til elven på bred front. Nå gjenstår bare et tysk brohode på vestsiden ved Venlo. Ikke før var denne operasjon gjennomført, før en stor alliert offensiv sett inn i Aachen-avsnittet. På en ca. 50 km bred front har fra lirtgen-skogen (s.ø. for Aachen) og nordover ble styrker fra 3 allierte arméer satt inn, nemlig fra sør mot nord 1. amerikanske, 9. amerikanske og

2. engelske, en konsentrasjon av ca. 400 000 mann med tilsvarende artilleri- og styrker. Offensiven har en voldsom styrke, men mens tyskerne på sørvestsnittet ennå uten katastrofale følger kunne oppgi terrang, så de her, foran Köln og Ruhr, Tysklands industrielle hjerte, holde stand så lenge det er noen mulighet for det. Reserver og material kastet inn i slaget uten hensyn til tapene, og allikevel har de allierte kunnet oppnå betydningsfulle resultater. Det viktige trafikknutpunkt Geilankirchen, nord for Aachen, er inntatt; det er hittil den nest største erobrede tyske by (med et innbyggertall i fridstid på 20 000). Eschweiler øst for Aachen, er omringet og står antagelig for fall, og amerikanerne rykker videre fram mot trafikknutpunktene Jülich, n.ø. for Aachen, og Düren, omtrent midtveis mellom Aachen og Köln; den siste by står de nå 3 km fra. Nord for Geilankirchen har 2. engelske arme trengt inn på tysk territorium og støter, etter å ha øvst voldsomme tyske motangrep, fram mot Würm.

Slaget i Aachen-avsnittet viser stadig stigende intensitet. Det har alt utviklet seg til å bli det største materialslag i krigshistorien, og man må vente at de nærmeste dager og uker vil bringe noen av krigens voldsomste - og kanskje mest avgjørende - kamper her. Den mest nærliggende krigshistoriske parallell til dette slag er vel å søke i kampene om Verdun under forrige verdenskrig; her som der er vel hovedhensikten ikke så meget å bryte igjennom som å trekke på seg motstanderens hovedstyrker og male dem i stykker under et veldig oppslutningslag, mens de avgjørende bevegelse nærmer seg å vente på flyene, i sør hvor de tre armeer i Alsace-Lorraine kan falle inn i Pfalz gjennom slettelandet langs Rhinen, og i nord, hvor slettene i Westfalen og Hannover lokker til panseroperasjoner etter en Rhin-overgang i avsnittet ved Arnhem i det øyeblikk de tyske reserver er tilstrekkelig engasjert og oppslitt i slaget på sentralavsnittet.

Østfronten. Lengst i nord har russiske styrker i samarbeid med norske forband nå - ifølge meldinger fra London - gått over Tana-elv på to steder og rykker videre mot Porsanger, og man regner med at andre avdelinger har ranset praktisk alt hele Varngerhalvøya. De norske styrker er kommet fra England via Murmansk, og består av spesialutdannet personell. Politistyrkene fra Sverige er også nådd fram; de vil særlig bli satt inn for å bevokte kommunikasjonslinjer, ta seg av mulige quislinger og tyske spioner m.v. Dertil kommer ca. 1500 nordmenn fra Kirkenesområdet som straks har meldt seg til militærtjeneste og vil bli satt opp i forband under norsk ledelse (en meget stor del av de norske styrker fra England består av offiserer og underoffiserer, nettopp med sikte på en slik oppbygning av stridskrefter i hjemlandet). Samarbeidet mellom de norske og russiske militære som sivile myndigheter går helt knirkfritt, og de russiske styrker har i flere tilfeller fått meget verdifull hjelp av lokale jønter nordmenn.

Jürgen Juvé, som er kommet til den arktiske front som korrespondent for Norsk Telegrambyrå, melder om hvordan flere norske steder er befrikket av russiske og norske styrker i fallenskap. Over 5000 av de 8000 innbyggerne i Kirkenes-distriktet klarer å undra seg den tyske deportering og hilste med beglæstring de russiske tropper, forteller han videre, og samarbeider nå i ro og orden med russerne. Frivillige strømmer til i store skarer. Mobiliseringen ordnes av norske myndigheter.

I skrikende motsetning til denne melding står rapportene fra tyskernes hæringer i den øvrige del av Finnmark. De går fram på den mest brutale måte, jager befolkningen avsted til fots eller i småbåter uten at de får ta med seg noe, og brenner og sprenger alt bak seg. De norske som forsøker å komme seg unna, blir skutt ned. Transportene av barn, gamle og syke foregår i overfylte båter, uten ringeste hensyn til hygiene, og folk dør av kulde, sult og sykdommer. Byene i Troms og Nordland er overfylte av deporterte, og mangelen på såvel husrom som mat er skrikende. Nyfødte barn, barselkvinner og gamle dør og blir kastet på sjøen fra transportfartøyer. At ikke en ren katastrofe er hendt på sjøen skyldes bare at været har vært ekstremt gunstig. Men Finnmark er forvandlet til en ørken bak de retirerende tyske avdelinger, og ingen skjønner hvordan befolkningen skal komme igjennom de nærmeste ukene. De finske styrker her nå praktisk tatt ranset sitt land for tyskere og det later til at Herrefolket først vil ta opp for Aachen, for å bryte vei for general Hodges 1. armé. Det veldige

motstanden ved LyngelInjan.

I Kurland er det russiske trykk mot de evskårne tyske divisjoner øket, og på Sverbohelvøya, Øsels sørspliss, har russerne brutt igjennom de tyske forsvarslinjer. Disse operasjoner er en slags parallell til kareidernes erobring av Valchoren og Tjaskenslommen, som frigjorde Scheldemunningen. I Latvia er det innseilingen til Rigas viktige havn som nå skal trykkes. Mellom Østpreussen og Karpatene hersker det for tiden relativ ro, men den russiske oppmarsj i Polen er nå antagelig avsluttet, og man kan vel regne med at en offensiv av stort format vil bli satt inn her både i Warsawa-avsnittet og i Tarnow-Krakow-avsnittet, koordinert med storoffensiven i vest, når vinterkulden nå i meget nær framtid gjør Østpolens primitive vinternot skikket for massetransporter.

Slaget om Budapest reser videre uten avslapning, og det ser ut til at byen, som tyskerne Apont har forutsagt, vil lide Aachens skjebne. På nordflanken nærmer russerne seg sterkt Miskolc.

På Balkan har friskurer i samarbeid med britiske styrker inntatt Albanias hovedstad Tirana, den tolvte hovedstad som tyskerne er drevet ut av i år. (en egenartet bakgrunn for en tysk militærskribents påstand om at den tyske ledelse hadde nådd alle sine mål i høst).

I Italia fortsetter framrykningen mot Ravenna, men den tyske motstand er fremdeles seig. Det meldes at feltmarskalk Kesselring, den av de tyske generaler, som vel har hevdet seg best i år, er alvorlig såret.

I det fjernøst er fortsetter den japanske framgang i China, mens amerikanerne kjemper seg fram under forbitret motstand på Leyte; japanernes tap er 45 000 mann, amerikanernes 5700.

Finnland fikk fredag en ny regjering, med Paasikivi som statsminister. Det er en meget naturlig utvikling, idet Paasikivi, som politisk står langt til høyre, hele tiden har vært talsmann for samarbeid med Russland. Samtidig er regjeringen gitt en bredere demokratisk basis, og spenner nå helt fra det finske høyre (med f. eks. forsvarsministeren general Haldén og Paasikivi) over bondepartiet og venstre til sosialdemokratene og kommunistene, mens både frødsministeriet Hakkola og den rekonstruerte regjering Castron som øvste det, var av den mest røksjonære partifarge Finland har hatt på lange tider. Antagelig var det et taktisk trekk for et representantene for krigspolitikken, som særlig var å finne innen høyre og det fascistiske IKL (tidligere Lappo-bevegelsen) Tettare skulle bringes til å akseptere kapitalasjonen. Nå gjelder det imidlertid å skape en regjering på mest mulig bred basis for å lode gjennomføringsarbeidet og sikre et best mulig samarbeid med russerne. Det var Tanner-motstanderne Vuoris og Fagerholms divisjon som framvang regjeringskrisen; Vuori (den finske landsorganisasjons formann) er med i den nye regjering, mens Fagerholm står utenfor. Tanner-gruppen i beslag på hans plass. Problemet Tanner er slik framdeles ikke løst. Utværlingsminister Enckell blir stående. Av andre kjente regjeringsmedlemmer er bondepartiets Kokkonen (forøvrig kjent idrettsadministratør), som er gått inn for samarbeidslinjen med russerne, og den kjente tysk-fiende Hilliä, som fortsatt er innenriksminister. Ny er Hele, en av "sekslingene", som politisk står mellom sosialdemokratene og kommunistene, og Leino, den første og hittil eneste kommunist i en finsk regjering.

Krigen i luften. De allierte strategiske flystyrker har også i denne uke fortsatt sin offensiv mot de tyske produksjonsentreer for olje, men det er den taktiske flyinnsats i forbindelse med Eisenhowers storoffensiv på vestfronten som har satt sitt hovedpreg på begivenhetene i luften. Særlig bemerkelsesverdig er den store taktiske innsats av tunge, 4-motors bombefly. Det var under engelskemannenes gjennombrudd ved Caen at denne taktikk ble brukt for første gang. - Mens det ennå var lyst om kvelden 7. juli angrep 450 Lancasters og Halifaxfly fra RAFs Bomber Command tyskernes befestede stillinger i de nordlige utkanter av Caen. Flyenes bombelast, 2371 tonn sprengbomber, virket som en trommelid - ikke mot en by men mot tropper i åpent terrang - en tremmelid av inntil da ukjent tyngde og kraft. - I granskingen i denne uken voldsomme angrep mot de tyske linjer i trektene ved Düren og Eschweiler, øst for Aachen, og det later til at Herrefolket først vil ta opp for Aachen, for å bryte vei for general Hodges 1. armé. Det veldige

angrep fortsatte om aftenen samme dag da 1150 tunge RAF bombere kastet en kjempelast splintbomber over tyske reserver under oppmarsj til slagfeltet. I ett kastet de tunge fire-motors, anglo-amerikanske maskiner den dagen 10 000 tonn bomber mot de tyske tropper i området øst for Aachen. Disse angrep er eksempler på en taktisk tillempling av et strategisk våpen og viser et ved varierende arbeid som er blitt utført av de allierte bombekommandoer er siden invasjonen begynte.

Denne imponerende innsats av tunge bombefly direkte over slagfeltet er muliggjort ved at de allierte har utviklet en helt ny taktikk, bygget på erfaringer som er gjort under operasjoner i meget liten skala mange måneder før landstigningen i Frankrike. Denne taktiske bombing må ofte utføres ved hjelp av stiftnerfly. De kjempende armeer står i regelen så nær hverandre at bombene må kastes ut meget nøyaktig, og stiftnerflyene legger derfor ut målglivere før sprengbombene kastes. Denne metode som opprinnelig ble utviklet for nettbombing har også vist seg nødvendig om dagen. Når en stor bombelast kastes ut på en gang, blir målet hurtig skjult av røyk og støv og lysende markeringsbomber blir derfor ofte lagt ut under hele angrepet for å gi rettleiding til bombeflyenes besetninger. Den veldige taktiske innsats av tunge bombefly på vestfronten viser den store operative betydning anglo-amerikanerne tillegger dette våpen, og at de også disponerer et så stort antall av disse maskiner at sprengsyn ikke tillater noen begrensning. B.B.C.s korrespondent Richard Dimbleby, ga lørdag uttrykk for dette med følgende ord: "Tyskerne vil nå forstå at vi ikke vilker tilbake for å sette inn våre største bombefly mot den minste landsby, dersom den kommer i veien for vår framrykning."

Ved siden av sine tunge bombefly har de allierte i denne uken også operert med svære styrker av middelstore bombefly og jagerbombere. Disse regulære, taktiske styrker har under lavangrep overfalt de lange tyske landeveiskonvoier og har dagnet rundt vårt på vingene fra Holland til Belgia fort-avsnittet. Mandag ble det meldt at en 11 km lang, tett tysk kolonne på vei østover fra Metz var fullstendig ødelagt. Tanker, selvtrukne kanoner, biler, motorsykler og andre kjøretøyer ble kastet fulter til bult og brendte opp. Luftvæpne er avskottet under disse angrepene. Det er bare verdensens som periodvis stopper eller begrenser det allierte flyvåpens ragn av stål og ild.

Ukens viktigste flyangrep: Nov. 16, 1200 tunge am. b. + 300 j. bomber om morgenen de tyske stillinger ved Düren og Eschweiler, øst for Aachen. Om aftenen fortsattes angrepet av 1150 RAF-bombere. Nov. 17, 100-vis av all. jagerbombere understøttet den store offensiv langs hele vestfronten, min. med tysk jagemotstand. Fra Italia angriper tunge am. b. jernbaner i Salzburg og militære mål i Wien, Nov. 18. Stor styrke Halifax-bombere + 200 j. bomber Münster. Stor innsats av middelstore b. + j. over hele vestfronten. 400 Mustangjagere angriper flyplasser og oljedepoter i Münchenområdet og ødelegger bl.a. 86 tyske j., 22 lok. og 200 godsvogner. 16 fly søvnes. Am. b. kaster ibrenn jap. slagskip og krysser i Brunelbukta på Borneo. Nov. 19. Om natten angriper Lancasterfly synt. oljeanlegg ved Bonn-Eifel i Ruhr. Stor innsats av det taktiske flyvåpen på vestfronten. Fra Italia bomber tunge am. b. oljefabrikker i Münchenområdet og Mustangjagere angriper jernbanen Wien-Budapest. Nov. 20, 160 flyende festflinger + 700 j. angriper synt. oljeanlegg i Gelsenkirchen & jernbanemål ved Münster. Eskorterte Lancasters angriper Ruhr. Fra Italia angriper all. fly Blechhammer i Schlesiens og andre oljefabrikker i Wien. Superfortresses fra Kina bomber industriell på Kjusiu. Nov. 21. Om natten bomber tunge br. b. Koblenz, 1250 tunge am. b. + 1100 j. angriper synt. oljeanlegg i Dörselburg og Hamburg, 73 i. j. ødelagt, egne tap 40 b. + 15 j. Stor styrke Lancasters bomber synt. oljeanlegg ved Homburg i Ruhr. Nytt kraftig angrep av Superfortresses mot den jap. flyfabrikk i Umuu i Am. fly ødelegger 118 jap. fly og senker 3 lastebåter på Namiutes havn. Nov. 22, 1300 tunge br. b. angriper om natten jernbanestasjon Aschaffenburg og 2 synt. oljeanlegg i Ruhr, også minoutlagging bl.a. Ostafjorden, 15 fly søvnes etter nattens operasjoner og gårsgangens angrep mot Ruhr.

lengge spør seg selv om de russiske forfatterne og skribentene - f. eks. Ilya Ehrenburg i sine sterke skildringer fra krigen - forteller sannheten. Diktoren og journalisten Konstantin Simonov har uttrykt sin mening om dette emne slik: "Det er en inngrodd fordom at folk, som skriver romaner eller bøker om krigen under selve krigen ikke kan være tilstrekkelig objektive. Det er både noe riktig og noe galt i den anskuelsen. Det er høvet over enhver tvil at forfatteren nå under krigen først og fremst skiller tyskerne, som våre fiender som dreper, brenner og ødelegger. I en større sammenheng er dette kanskje ikke alltid objektivt. Men denne manglende objektivitet strir ikke mot sannheten. Brønde ikke tyskerne våre byer? Dropte de ikke våre kvinner og barn? Plyndret de ikke alt de kom over? Og har ikke den forfatteren rett som nå under krigen først og fremst vil skrive om disse ting, og bare om disse ting?"

Man må se det på samme måte når det gjelder å skildre Sovjetunionen og det russiske folk. Det er ganske naturlig at en patriotisk forfatter nå under krigen vil skildre sitt folks mot, dets heroisme og dødsforakt. Men er ikke så tilføyelig til å dvale ved andre slags følelser, som genske utvilsomt eksisterer i folks hjerner: Hjemlengsel, frykt, tretthet og de primære tanker: - Vårt folks heltomot, dets offervilje, dets dødsforakt - det er hovedtemaet. Det er sannheten."

Når man leser disse linjer av en russisk skribent, bør man huske på at alle de russiske forfatterne har tatt aktiv del i denne krigen. Ikke bare journalistene, også dikterne, forfatterne, historikerne - kort sagt alle. - Diskusjonen om kunst og politikk vil sikkert blusse høffig opp etter derne krigen; man kan selvsagt ikke legge noen bånd på kunstnerne. For å skape et stort verk må en dikter gi uttrykk for akkurat det han føler. Etter han som etter påbud fra andre vil hans produkt lett bli maket, dørlig. Men han bør være oppmerksom på at når han overhodet kan få skrive som han vil og få trykt og utgitt sine bøker, skyldes det at nazismen og fascismen er blitt knust.

0

Ifjor sommer ble det etter forhandlinger med de svenske myndigheter oppnådd tilføyelse til å sette igang politikkurser blandt de norske flyktningene i Sverige. Forlekkninger ble bygget og i november startet de første kursene. Nå er det tatt 19 politileirer i Sverige med til sammen næsten 10 000 menn. Polititroppene er delt i rikspolitiet (ca. 1500 menn) og reservepolitiet (ca. 8000 menn). Sjef for polititroppene er oberstløytnant Hølsø, men samtlige leirer står under svensk kontroll og utdannelsen har foregått ved hjelp av svenske instruktører. Det har vært stor mangel på norsk befal, men denne er etterhvert blitt avhjulpet ved at det ble satt igang spesielle befalskursur. Troppene har fått en helt gjennomførte stes politutdanning som har omfattet alt fra terrangløp til Jiu-Jitsu og våpantøysøvelser. Den fysiske trening har vært meget hard og har vært lagt opp etter mønstre fra de engelske commandostyrkene. Krigsmesterskapet i commandoløp omfattet både klatretøysøvelser, svømming, observasjonsprøver, håndgranatkasting i fullt løp og alle slags hindre fra 2-meter høye planker gjorder til å klype under piggetråd og gjennom kloakkrør og blansagning i høyde med tretoppene. - Nå har en del av disse styrkene fått sitt høyeste ønske oppfylt: de er blitt satt inn ved friggjøringen av vårt land. Og selv om de prinsipielt bare skal brukes som polititropper, gjør deres utdanning dem skikket også til commando- og gerilja-virksomhet. De er vant til norsk terrang og mange av dem har god lokaljonnskap i det nordlige Norge, ikke minst når det gjelder å forhindre at tyskerne får de trekker seg tilbake brenner og ødelegger områder som ikke direkte berøres av avgjørende kamper, vil sikkert de norske politistyrkene kunne få en viktig oppgave å fylle.

0

Interessen for "Samfundet Finland-Sovjet" vokser med veldig fart, uttaler formannen doktor Holo i et intervju. For røgnen han med at medlemstallet skulle stige til 100 000. Nå regner han imidlertid med et dette tall er for lavt røgnen. En kan regne at dette samfund i løpet av kort tid kommer til å bli en av landets største sammenslutninger.

Partistillingen i England.

Statsminister Churchill uttalte i slutten av oktober år at han ikke kunne garantere at krigen i Europa var slutt før til våren eller forsommaren, og først 1/2 års tid deretter var det mulig å beholde et innmellom-parlamentsvalg i England. Det nåværende underhuset kommer derfor sannsynligvis til å sitte ennå et år til. Det har ett stort sagnat; siste-almennlige valg fant sted 14. nov. 1935. Den ordinære valgperioden, 5 år, er forlengst utløpt, men er blitt forløyet fler ganger p.g.a. krigen. (Forrige krigs underhus satt sammen i 8 år).

1935-valget, som ble avholdt under Etiopia-krigens første dager, ble en stor seir for Baldwin's nasjonale samlingsregjering (konservative og nasjonalistiske). Dette skyldes ikke minst at den fremtredende konservative politiker Samuel Hoare (senere kjent som München-mann) i Genova med styrke gikk inn for Folkeforbundet og dets idealer og fordømte Russlands-erobringspolitik. Deres noen uker senere ble den såkalt Hoare-Laval-planen om delingen av Etiopia offentliggjort. En bølge av forbitrelse gikk over England; men da var det nye underhuset alt valgt.

Dette underhuset tallet 431 tilhengere av den nasjonale regjeringen mot en opposisjon på 184 menn. Av flertallet hadde de konservative 387 representanter, John Simons nasjonalistiske 33 og resten av MacDonalds nasjonale arbeidergruppe 8. Opposisjonen besto av 154 medlemmer av det egentlige arbeiderpartiet, 21 representanter for sir Archibald Sinclair's selvstendige liberale parti, 4 representanter for det uavhengige arbeiderpartiet og 1 kommunist. De konservatives store flertall er ikke blitt altfor meget redusert i de 9 år som er gått. Et nytt venstreparti "Common Wealth", som ledes av den unge sir Richard Acland, har ved suppleringsvalgene i den senere tid fått tre representanter i underhuset. Churchills parti har lidd enkelte lokale nederlag, men stort sett har de konservative samme majoritet som før. Det er kanskje først og fremst Winston Churchills person og regjeme som har bidradd til å bevare partistillingen fra 1935.

Om siden representanter for arbeiderpartiet og sir Archibald Sinclair's liberale trådte inn i regjeringen i mai 1940, har det vært berygtet. Dette betyr selvfølgelig ikke at det ikke har vært opposisjon mot regjeringen. Ikke bare det uavhengige arbeiderpartiets fællige representanter og kommunisten Gallacher er misfornøyde med den politikk som føres. Også venstreflyken av det offisielle Labour party har til tider vært litt påkjent mot regjeringen og særlig med partiets egne representanter i Churchills kabinett. Sir Stafford Cripps var en av de mest kjente av disse opposisjonelle; men siden han trådte inn i regjeringen våren 1942 er det blitt stille om ham. Andre som er og blir angriper den politiske kurs som stikkes ut av arbeiderpartirepresentantene D. N. Pritt, Emanuel Shinwell og den temperamentsfulle Anoulin Bowen fra Wales, som tidligere i år hadde en kontrovers med den mektige fagforingsmann og arbeidsminister Bevin. Bevin er det også etterhvert kanskje blitt mer den viktige organisatoren enn radikalere. Om slike radikale stemninger gjør seg gjellende lenger inn i det f. t. nok så moderate arbeiderpartis rekke er det vanskelig å uttale seg om.

En annen sak er at arbeiderpartiet når krigen er slutt temmelig sikkert kommer til å gå ut av samlingsregjeringen. Slik som forholdene ligger an i England er det sikkert en riktig beslutning av arbeiderpartiet og i hele nasjonens interesse. Partiet må da imidlertid regne med å være i opposisjon i det minste åndel år framover. Det kommer ikke til å få sitte ved statsens ror i de viktige første etterkrigsårene. For de konservative har gode kort på hånden i den kommende, fredlige krigsprøven mellom de to partier. Det beste kortet er Winston Churchills personlighet og anseelse, men han er fylt 70 år og det er vel ikke så sikkert at han kommer til å lede partiet ved valget. Det konservative partiet har også andre høytbeholdte: utenriksministeren Anthony Eden, forsyningsministeren lord Woolton, produksjonsministeren Oliver Lyttelton, finansministeren sir John Anderson m. fl. Hos motparten derimot når det en påfallende mangel på ledere. Labour Partys offisielle leder Clement Attlee virker ikke på noen særlig betyde-

lig mann, og partiets to forgrundsfigurer Herbert Morrison og Ernest Bevin har en nok så omstridt stilling. Arthur Greenwood skal ikke ha gjort noen heldige figurer som kabinettmedlem.

Om disse rent personlige forhold synes å tale til fordel for det konservative parti, så er det på den annen side ikke særlig sannsynlig at partiet denne gang likevel i 1948 kommer til å flyte på en bølge av nasjonal stolthet. Valget i 1945 blir neppe noe kvikvalg. Både ved fronten og hjemme synes hovedinteressen og diskusjonen å snu seg om samlingsproblemet. Lange er urolige for at de hjemvendende holtene skal finne jobbene sine opptatt av andre, slik som etter forrige krig. Etter alt å dømme er en viss sosial radikalisme ganske utbredt.

Men de konservative og regjeringen har i ikke liten utstrekning fulgt med tiden. Kabinettet - hvor de konservative dominerer - har lagt frem flere meget omfattende reformforslag, som, hvis de går igjennom, kommer til å medføre dyptgående endringer i det engelske samlingsstruktur. Det er nok å nevne mr. Butler's vidtgående skolereform - som i prinsippet er god, tatt, lord Woolton's omfattende forsikringsprogram, bygget på helsevedleggen, sysselsettingsplanen, demobiliseringsforslagene osv.

Et disse forslag blir lagt frem av en hovedsakelig konservativ regjering, viser for det første endringen i den almenne innstilling. Dernest tar forslagene for en del vinden ut av vinstros sell. Men ikke minst soldatene skal være såpass radikale at det spørres om planer av nevnte art er tilstrekkelig vidtgående.

At kampen kommer til å stå mellom de konservative og arbeiderpartiet må ansees som helt sikkert. Intet tyder på at de liberale gruppene er kommet ut av sitt mangeårige dødvann. Lord Simons tilhengere er blitt et stadig mer utpreget påheng til de konservative, og Sir Archibald Sinclair's lille gruppe spiller en temmelig underordnet rolle. Hverken kommunistene eller "Common Wealth" kan man tro på noen måte vil kunne gjøre det store arbeiderpartiet røden stridig.

Mer eksakt er det vanskelig å se på utviklingen, Englands politiske historie viser også hvor fort stemningen kan skifte og hvorledes en stor del av velgjemmassen ikke er bundet til noe bestemt parti. En forandring i den ene eller annen retning innen de store partiers ledergrupper, kan være nok til å sette valgbarometeret i heftige svingninger. Den personlige faktoren har en betydning i engelsk politikk som vi vanskelig kan forestille oss.

Arbeidsinnsatsen, Terboven og "minister" Whist lover ungguttene "fritt Telt", dersom de bare vil komme tilbake til sine gamle adresser. Det tror vi så gjerne. Det blir lettere å få tak i guttene når de bor hjemme enn når de ligger i dekning. Til guttene: Følg de paroler som ble gitt i sommer. Dra ut av skogen, men ikke hjem. Søk nå på rytte sted. Naziforlagene bærer er blokkert, da det fremdeles forekommer at gode nordmenn kommer i skade for å kjøpe NS-forlagenes bøker. Innskjærper vi et følgende NS-forlag er blokkert: Nix, Stenerson, Kembin, Norden, Atlantic, og Centralforlaget. Ingen må kjøpe bøker fra disse forlag. Gyldendal Norsk Forlag og Norrøgs boklag er nazifisert. Ingen må kjøpe nye bøker fra disse forlag.

Det opplyses at telefonavlyttingen i Oslo er utvidet og at en må være meget forsiktig i telefonen.

Hittil er 40% av Holland satt under vann, herav 20% under saltvann. På dette området bodde 60% av Hollands befolkning. Dette er en skjandespjering som sikker sin ikke selv etter tysk målsett. Og når er ikke det verste skjedd. Tyskerne har minner alle de øvrige dikene, men de har ennå ikke sprøyt dem. Hvis den nordre Lek-damningen nær Schoonhoven spranges, vil hele Zuid-Holland og Noord-Holland holt til Amsterdam bli borte under vannmassene. Når Rotterdam vil vinnet da stå i - alleve - meter dypt. Jengre nok 4-6 meter. Alt levende i dette området vil drukne i syndfloden. Det er vel knapt noe annet land som har satt så meget på spill i frihets-

kampen som Holland.

lva er demokrati?

(Vi har mottatt en artikkel: "Hva er demokrati?" Artikkelen vurderer ikke demokratiet som statsform, men prøver å diskutere begrepet demokrati. Den skjærer igjennom alle dunkle definisjoner og ordutledninger og står til lyd for eksakt språkbruk og saklig politisk diskusjon. Det er vårt håp at bl.a. denne artikkelen kan gi støtet til en fruktbringende diskusjon mellom og mellom om demokratiet og dets framtid).

"Vi kjemper alle for demokrati. Vi lengter etter det av hele vårt hjerte. Men hva ordet demokrati innebærer, hersker det delte og ofte uklare mening om.

Selv typiske diktatorer som Hitler og Mussolini har kalt styreformene i landene sine for demokratiske. De mener naturligvis ikke at Tyskland og Italia er styrt på samme måte som f. eks. England og US. Forskjellen markerer de ved å kalle sitt styre for det "egentlige" eller "sanne" demokrati. Hitler sier at den virkelige folkevillje kommer klarere fram gjennom ham enn gjennom offentlige valg. Mange kommunister hevder at "proletariatets diktatur" i Russland er mer demokratisk enn noen av de vesterslandske styreformerne, fordi "likheten" - som skal være styret i Sovjetunionen - er viktigere enn "friheten" - som skal være styret i USA og England. - Det er vi dere tydelig at selv mange av de statsformer rundt om i verden som kalles demokratiske er temmelig forskjellige. Lite blir de naturligvis ikke om alle døpes med samme navn. Det kommer an på hvordan styreformene er, ikke på hva den heter.

I det følgende bruker vi ordet demokrati i vanlig "vesterlandsk" betydning. Folkestyre og politisk frihet vil bli brukt som andre navn på akkurat det samme.

For at en stat skal kunne kalles demokratisk eller folkestyrt, må folket ha en viss makt over landets styre. Mekten må ha en viss størrelse og utøves på bestemte måter. Etter størrelsen og arten av folkets makt kan verdens land ordnes i en rekke med de stater hvor folket har liten makt (diktaturstater) ytterst på den ene siden og de stater hvor folket har stor makt (demokratier) ytterst på den andre. Hvor grensen mellom demokrati og diktatur skal trekkes er ikke så klart og her vil heller ikke så stor interesse. Ofte vil forskjellen være tydelig nok, men mer er ønsket ved å spørre hvor stor makt folket har enn ved å diskutere om styreformene er demokratiske eller diktatoriske. I et typisk demokrati virker folket på styret gjennom regelmessige og fri meningsuttrykk, for det meste gjennom valg, mens folket er tvunget til å bruke attentater, opprør og revolusjoner for å uttrykke sin misnøye i et typisk diktaturstat.

I det følgende skal vi nevne enkelte faktorer som har meget å si for folkets makt:

1. Hvor stor del av befolkningen har stemmerett.
2. I hvilken utstrekning er politisk likhet gjennomført. (politisk likhet vil si at ingen har mer enn en stemme. b. Enhver kan stille opp som valgkandidat, og c. få hvilke offentlige stillinger som helst. - Graden av likhet for loven, sosial, økonomisk og "naturlig" likhet har indirekte betydning ved å virke inn på den politiske likhet).
3. Hvor ofte er det valg.
4. Hvor direkte tar folket del i landets styre. (Den mest direkte og mest demokratiske form er et visse spørsmål avgjøres ved folkeavstemning).
5. Kan et mandat trekkes tilbake. (Amerikanske dommere kan avsettes ved folkeavstemning).
6. Har regjeringen oppløsningsrett. (I England kan regjeringen oppløse parlamentet).
7. Er maktfordelingsprinsippet gjennomført.
  - a) Mellom lovgivende og utøvende myndighet (Norge).
  - b) Mellom lovgivende og dømmende myndighet (Norge).
  - c) Mellom lovgivere (England og Sverige).
8. Kan borgerne fritt gi sin mening til kjønne, f. eks. ved valget (bæ-

melige valg).

9. Finnr borgerne fritt og selvstendig fram til sine meninger. (Personlig og åndelig frihet er nødvendig for selvstendigheten ved opplysningsdannelsen og dermed bli stor).

I det følgende skal disse 9 punktene omtales litt nærmere:

1. En 0-til 50-50% av et lands befolkning kan ha stemmerett. Hvis ingen har stemmerett, må landet omtrent kalles en diktaturstat; men selv om svært mange har stemmerett er det ikke sikkert at styret er demokratisk. Høy stemmerettsprosent er nødvendig, men ikke tilstrekkelig for folkestyre. Etter den norske forfatningen av 1814 hadde mindre enn 5% av befolkningen stemmerett, mens nesten 100% hadde det i Russland etter 1923-forfatningen. (Også ideer om prosent høyere i Russland enn i Norge fordi russeren får stemmerett når han fyller 18 år, nordmannen når han fyller 23). Tar man hensyn til alle 9 punkter er det likevel usikkert om den russiske forfatningen skal regnes for mer demokratisk enn den norske av 1814.

2. Den politiske likheten er stor i Sveits, noe mindre i England og meget liten i Tyskland, hvor høyere stillinger i staten som regel er forbeholdt svorne nasjonalsosialister. Selvom alle offentlige stillinger i prinsippet er tilgjengelige for alle, kan sosiale og økonomiske ulikheter gjøre dette prinsipp illusorisk. Likhet for loven, sosial og økonomisk likhet samt naturlig likhet (d.v.s. likhet i medfødte egenskaper, f. eks. huffenve) kan ha betydning for den politiske likheten og indirekte virke på grunden av demokrati. Det er kanskje lettere for en lord eller en finsmann å bli valgkandidat i England enn for en arbeider, og det er sikkert vanskeligere for en neger enn for en hvit å bli presidentkandidat i Amerika.

3. Valghyppigheten varierer fra 0 til ganske høye verdier. I Norge ble den for krigen sonket fra hvert 3. til hvert 4. år for stortingsvalg. Dette var forsvidt et skritt i antidemokratisk retning. (Det betyr selvfølgelig ikke at reformen var uheldig. Den bevirket at Stortinget kunne legge sitt arbeid an på langre sikt og arbeide mer effektivt. Ikke ethvert skritt i demokratisk retning er ønskelig. Men en vinning i effektiviteten må ikke sette folkets kontroll over styret i fare).

4. Folket tar direkte del i landets styre i Sveits og Amerika. Styredirektøren er litt mindre etter den norske forfatningen og meget liten i Sovjets 1923-forfatning, men ganske stor etter forfatningen av 1936. I Sveits blir mange spørsmål avgjort ved direkte folkeavstemning. Dette har ikke vært brukt i Norge. - Hvis regjeringen i et land velges ved valg i for mange trinn, blir folkets makt liten.

5. Folkets rett til å trekke tilbake et mandat kan angå holt (Tyskland) eller finnes i større eller mindre grad. Det norske Stortinget kan styrte regjeringen ved mistillitsvotum, undersåttene i Amerika kan gjennom omrøstning styrte en dommer, U.S.A.s president kan vensklig styrtes, men til gjengjeld har han sitt mandat i en begrenset tid. Når denne er utløpt, går han automatisk av i motsetning til en diktator. De russiske velgerne kan, etter 1936-reformen, avsette en representant hvis de er misfornøyde med ham, ved enkel flertallsbeslutning i valgkretsen. På dette punkt er kanskje Sovjet-Russland mer demokratisk enn noe annet land.

6. Den norske regjeringen kan ikke oppløse stortinget. På dette, som på så mange andre punkter er vår regjering meget demokratisk. Englands regjering kan oppløse parlamentet og utskrive nye valg, når den får mistillitsvotum. Hitler kan oppløse enhver organisasjon utan å utskrive valg. Valg er ukjent i det tredje riket.

7. Mekten er i Norge delt mellom tre forskjellige myndigheter: stortinget, som representerer folket mest direkte, regjeringen, som representerer folket mer indirekte og dommerstanden som representerer folket enn mer indirekte. Stortinget holder regjeringen i stramme tøylor gjennom sin ansett til å gi de lover som regjeringen må følge, og dommerne passor på at stortinget ikke gir lover som strer mot grunnloven. Maktfordelingsprinsippet, slik som det er knesatt i Norge, beskytter altså undersåttene mot å tross stor egenrådighet hos regjering og storting. Hvis et lands regjering har lovgivende makt, betyr det at styret er langt mindre demokratisk enn i et land hvor regjeringen må følge de lover som gis av en forsamling som er

närmere knyttet til folket.

Tokammerssystemet (Over- og underhus i England, 1. og 2. kammer i Sverige) gir som regel folket mindre makt enn ett-kammersystemet. I Norge har vi en mellomform: stortinget deles seg i odelsting og lagting etterat det er valgt av folket under ett.

8. Friheten ved opinionsyringer kan være meget liten (Tyskland), større (Russland, hvor valgene nå er hemmelige), enn større (Schweiz, Norge, England, Amerika osv.). Tvang ved f. eks. valget kan lett brukes hvis det te ikke er hemmelig.

Hvorledes det forholder seg med disse 8 faktorene har stor betydning for folkets andel i statens styre. Men forat folket faktisk skal ha bestemelsesrett, må det være sine egne meninger det gir uttrykk for. Lederne må ikke gjennom tankeløse propaganda ha kunnet forme opinionen slik at valget bare reflekterer ledernes mening tilbake fra folket.

Punkt 9, at borgerne selvstendig finner frem til sine meninger, er derfor kanskje viktigere enn noen av de andre. Og dette punktet har størst aktualitet idag. Det gjelder å tanke selv, uten å være bundet av religiøse, moralske eller politiske fordommer. Det gjelder ikke å la seg kue av partidisciplin eller annen tvang, men å stå på egen dummekraft og kritiske sans på fritt slag. Her kan oppdragelsen og særlig skolene, gjøre en stor innsats. Barna bør lære ikke å tro på ting som det ikke er noen grunn til å tro på. Plenumsig trening i å tanke selvstendig, også på det politiske område, bør fång i skolens arbeid. Intet er mer betydningsfullt for menneskes fremgang enn personlighetens fri utvikling og den selvstendige tankewirksomhet, som - fri fra vanlige fordommer - undersøker alt i fornuftens og historiens lys. Tankens frihet er gjennom historien talrike ganger blitt truet av despoter som Hitler og Mussolini. Også under folkestyro kan den bli truet ved andre former for intolérance.

Disse 9 punkter vi har nevnt, er selvsagt ikke uttømmende. Mange andre forhold har noe å si for grunden av demokrati. Forholdstallsvalg må f. eks. ragnes for mer demokratisk enn majoritetsvalg. Hvis styret i to stater faktisk har samme grad av demokrati etter de 9 faktorer, mens den enes offisielle forfatning gir folket langt større makt enn den andres, ragnes den første for mest demokratisk. Forfatningen vil nemlig virke som et press på makthevorne.

Vi som tror på demokratiet, har også større velvilje for en stat med spiren til folkestyre i seg, enn for en som mangler den. "Proletariatets diktatur" i Russland sammenliknes og sammenstilles ofte med Hitlers diktatur. Men det er en viktig forskjell mellom styret i Russland og Tyskland. I Russland fins en rekke demokratiske institusjoner, som ved gradvise endringer kan gi folket stadig større innflytelse på styret. Den russiske kommunisme bærer både prinsipielt og i sin praktiske utforming spiren til folkestyre i seg, og har lagt alt til rette for en utvikling i demokratisk retning.

Ut fra disse 9 punktene kan man avgrense begrepet demokrati ved skjønsmessig å fastslå "det kritiske punkt" for hver faktor: Forat en stat skal kunne kalles demokratisk, må 1. stemmerettsprosenten være minst 5%, 2. den politiske likhet være så stor o.s.v. Slik kan begrepet avgrensas så skarpt man ønsker. Men en overdrevent skarp definisjon har ingen særlig interesse. Det viktigste er at man ved en slik undersøkelse får øye på demokratiets "sårbare punkter" og forstår hvilke reformer som kan sette folkets kontroll over styret i fare. Selvsagt er ikke ethvert anti-demokratisk tiltak uheldig, det kan f. eks. skape større effektivitet. Men hvis borgerne mister kontrollen over ledelsen, kan det være fare på ferde.

Denne krigen er for en stor del en kamp mellom demokrati og diktatur. Men derfor blir ikke alt politisk godt når de allierte har vunnet. Alle de fordeler folkestyret kan gi faller ikke uten videre som modne frukter i fengset på menneskeheden. Freden vil kreve et ustanselig arbeid for å bevare andelig, personlig og politisk frihet. Selvsagt må fagkunnskapen benyttes, selvsagt må man ta hensyn til effektiviteten, men makten må ikke gli ut av hendene på folket.

Fra H. L.:

Nazipressen har i snart en måned vært full av rodsalshistorier om russernes framferd i Nord-Norge. Alle de gamle, slitte plater med fabrikkstamplet "Inde In Germany" svinges om og om igjen. Vi kjenner dem og vet hva det betyr når konserten settes i gang. Tyskerne skal skape de rette bakgrunn for en ny forbrytelse. Denne gang er det "evakueringen" av Nord-Norge.

Vinterstid i Finnmark stenges befolkningen ut av sine hjem, by og bygd brennes, føt slaktes ned, menn, kvinner og barn jages sørover, snart til fots og snart stuvet sammen i fiskerskøyter. Som vanlig bruker tyskerne de norske fartøyerne til dekning for sine militærtransporter.

Hvorfor tvangs-evakuere tyskerne befolkningen? Les hva den kunningsbringeren fra Terboven og den tyske kverstobefalende, Rendulic i Nord-Norge sier om dette. "Motstanderen har bevist at han i de besatte områder honsynsløst og brutalt tvinger sivilbefolkningen til innsats for å oppnå de han vil. Dette medfører at den bolsjeviske motstander ikke kan overlates honsynsløst underbringelse eller eksistensmuligheter i kampområdet. Alle sådanne innretninger som husly, befordringsmidler og forråds-lager av levnsmidler må ødelægges eller bringes bort. Dermed blir befolkningen i dette område fratatt eksistensgrunnlaget slik at den for å opprettholde livet, må evakuere...."

Dette er tydelig tale. Tvangsevakueringen er en ren militærforholdsregel gjennomført med tysk brutalitet. Tyskerne gjør landet til en ørken og driver befolkningen ut for at den ikke skal få høve til å støtte de norske og allierte tropper som deltar i frigjøringen av vårt land. Dette er ikke evakuering, dette er deportasjon!

Vår landsmann i nord har dradd konsekvensene av dette. Der det er en sjanse til å komme unna tyskerne og opprettholde livet til barnleirer når frem, der klarer de seg fast til stedet. Heller ikke vi må støtte tyskerne i deres militære planer. Vi må ikke gjøre oss delaktige i den største krigsforbrytelse som ennå er begått i vårt land. Vi må ikke hjelpe de nazistiske makthevorne og de nazistiske organisasjoner med deportasjonen. Denne er og blir nazistenes sak, ansvaret for de tusener menneskers nød er deres. Vi kan ikke innlate oss på hjelpevirksomhet som fremmer realiseringen av deportasjonen. Den individuelle hjelp til mennesker i nød er det alle gode nordmenns plikt å yte.

Resjoneringskortene. Som alle vil huske truet nazimyndighetene ivar med at de unggutter som ikke ville la seg registrere til "arbeidsmobiliseringen" skulle nektes resjoneringskort. P.g.a. den knappe tid som var igjen til kortutdelingen klarte de bare noen få steder å gjennomføre dette. Avtalen av 19. juli mellom politisjef Barthinson og befulmektiget for Arbeidsinnsatsen Astrup, viste imidlertid at makthevorne for den neste perioden ville prøve å iværsette sin trussel.

Hjemmefrontens ledelse så seg derfor nødsaget til å la en avdeling av hjemmestyrene beslaglegge en lastebil med et tilstrekkelig antall kort 9. aug. Samtidig erklærte ledelsen at de beslaglagte kort ville bli lovert tilbake dersom alle fikk sine kort, og de restriksjoner som var i-verksatt ble hevet. Det her vist seg at myndighetene her gjort fullt tilbakefølg. Alt to dager etter kuppet sendte Næringsdepartementet ut et påbud til resjoneringskontorene om å dele ut kortene uten forbehold. Dette ble gjort og de beslaglagte kort ble de suksessivt sendt tilbake. Restriksjonene ble tilsvarende hevet. Endel kort er blitt delt ut til de resjoneringspliktige guttene som av sikkerhetsmessige grunner ikke kunne få kort på vanlig måte.

Hjemmefrontens ledelse forklædret på en effektiv måte at nazistene fikk bruke maten som våpen mot ungguttene. Vi har også grunn til å tro at nazimyndighetene har lært så meget at de for framtiden vil avholde seg fra å gjøre forsøket om igjen. Skulle det likevel skje, skal de en gang til få svart i et språk som de forstår.

Fra H. L.:

De deporterte fra Nord-Norge begynner nå å komme sørover. De har mistet alt, og de lidelser de har gjennomgått er ubeskrivelige. Det er en selv-følgelig at vi gjør alt vi kan for å lette deres savn. Men det er like selvfølgelig at vi ikke samarbeider med de nazistiske myndigheter og organisasjoner som er medansvarlige i denne krigsforbrytelse, og som ved å nekte å motta det svenske tilbud om å gi de deporterte tilhold og forpleining i Sverige har satt tusener av menneskeliv i fare.

Hjelp dine landsmenn! Hjelp dem med hus, klær, mat og senere med arbeid. Vi må ikke risikere at tyskerne får høve til å nytte deres arbeidskraft. Men hjelp dem direkte eller gjennom trygge kanaler. Overlat til NS å ta hånd om sine egne.

Den ytterste nød truer nå våre landsmenn i Nord-Norge. Heller ikke for dem som er kommet til Sør-Norge er gjenvordighetene slutt. De forreste av dem kjenner noen som kan hjelpe dem, og naziorganisasjoner vil de nødvendigvis søge til. Nå skal det vise seg om den soldaritet og det samhold vi har snakket så høyt om under krigen, er en realitet. Hjelp dine landsmenn nordfra! Der det er politiske humanitære foreninger på forhand, må disse ta seg av hjelpevirksomheten. Der slike foreninger ikke fins, må gode nordmenn slå seg sammen og ta ledelsen. Men alle må sky de nazistiske organisasjoner hvis eneste hensikt er å slå politisk mynt på befolkningens nødtilstand. Vi må heller ikke hjelpe på en slik måte at deportasjonen blir fremmet, for da blir det lettere for nazistene å legge nye byer og bygder øde. HJELP!

UKEN SOM GIKK (23. - 29. nov.)

På vestfronten er det fortsatt den sørlige sektoren som er i forgrunnen. Franskmennene, som i forrige uke sprengte Belfort-porten og rykket fram i til Rhinen ved Basel, har svinget nordover langs elvens vanstre bredd og er nådd til Schlettstadt. Samtidig foretok andre franske styrker, som opererer i midtre Lorraine sammen med 7. amerikanske armé, et lynstøt fra Savorne (Saborn) mot Strassbourg og kunne rykke inn i byen torsdag den 23. nov. Praktisk tatt hele byen og dens omegn er ranset; tyskerne holder bare et lite brohode ved Rhinen. Umiddelbart etter støtte de allierte styrker videre sørover for å forene seg med de Tassignys styrker som kommer sørfra. Denne dobbelte omfatning truer hele den tyske Vogesen-armé (ca. 50 000 mann) med tilintetgjørelse. Herdt angrepet frontalt fra øst av den amerikanske 7. armé forsøker den å retirere mot Rhinen, hvor en rolke av de viktigste broene alt er ødelagt. For å forsøke å rette opp den desperate situasjon, satte tyskerne inn motangrep mellom Altkirch (sør for Bulhouse) og den sveitsiske grense for å avskjære franskmennenes forsyningslinjer, men ble slått tilbake. Etter alt å dømme er de tyske hovedstyrkers skjebne avgjort i dette avsnitt, og med Lorraine går Europas uten sammenlikning største jernmalmerøkonomi (ved Drilay) tapt for tyskerne.

Bortfalt av disse 50-60 mill. tonn malmerlig er så meget alvorligere for tyskerne som Pattons 3. armé nå her innledet en voldsom offensiv mot selve Saar-området, et av Tysklands viktigste kullfeltet (årsproduksjon ca. 12 mill. tonn). Det frontale støt mot områdes sentrum, Saarbrücken, førte torsdag 26. nov. amerikanerne fram til den tyske grense bare 10 km. vest for byen, etterat den sterke festning i den gamle Haginotlinje St. Avold var inn tatt. Samtidig har Patton innledet en storstilet dobbelt omfatningsoperasjon mot Saarbrücken: den nordlige kolonne støter fram over den erobrede ferzif ved elva Saar n.v. for byen, mens den sørlige er gått over elva s.v. for byen og her svinget nordover, slik at det nå søker å presse seg bak byen langs østbredden av elven. Tyskerne mobiliserer alt som kan krype og gå i Saarområdet, så man kan i de nærmeste dager vente seg et av krigens store oppgjør i dette avsnitt.

I Aachen-sektoren fortsetter det voldige oppslitningsslag. De allierte er (særlig i sin flyvirksomhet) kommet av dårlig vær, og motstanden er frendes meget hard, men de kjemper seg fram kilometer for kilometer, ofte bare meter for meter, og tyskerne har i begynnelsen av denne uken måttet gi fra seg strategisk viktig terrang foran nikkellstillingene Düren og Jülich som behersker veiene til Rhinen. 1. armé har rykket inn i Hürtgen og har nådd elva Roer på to punkter, mens andre forband av samme armé her tatt Eschweiler og Weisweiler og nå behersker flere km av autostraden Düren-Köln med sitt artilleri. 9. armé som i sitt avsnitt nordenfor også er nådd elva Roer, truer knutepunktet Jülich fra 3 sider. Man kan når som helst vente at de to arméer tar spranget over Roer, den siste naturlige hindring foran Rhinen. Lengre nord har 2. engelske armé rykket fram til Meas over en bred front og her trengt inn i de ytre forsvarslinjer ved Venlo-brohodet som tyskerne antagelig nå må oppgi.

Allt dette har skjedd i samband med en massinnsats av det faktiske fly når når været omsider er blitt kaldere og klarere. At større begivenheter er frestående på vestfronten kan den ting tyde på at Eisenhower nettopp har hatt en viktig konferanse med Montgomery i hans hovedkvarter. Reuters korrespondent skriver: "De legger planer for Tysklands endelige ødelag", og fra annet hold blir det meldt at de her innført avgjørelser som vil få stor betydning for de kommende ukers kamper. Er det den store omfatningsoperasjon på nordflanken som nå forestår etterat de tyske hovedstyrker er låst fast i materialslaget ved Aachen?

På østfronten ventor man at den russiske vinteroffensiv kan sette inn når som helst, idet kulden er kommet så de dårlige veiene igjen blir brukbare for tungtrafikk etter høstbløyta. Fra fronten i Østfinnmark foreligger ingen nye meldinger. Finnene har tatt Enontekiis og Karesuando og har dermed ranset 1/2 av den stripa finsk territorium som skytar inn mellom Norge og Sverige mot Lyngen. Tyskerne har i Nordfinland ødelagt 10 000 hus. I Balticum er hele Øsel nå ranset, en kjennsgjøring som har stor sjøstrategisk betydning. I det østlige Tsjekkoslovakia er det sterkere russisk fremgang, bl.a. er Duklapasset definitivt forsert. I Ungarn er Toksj og Hatvan n.ø. for Budapest arabret, mens russerne har nyttot en pause i operasjonene ved hovedstaden til å føre fram store artilleristyrker. Lengre sør er brohodet på vestsiden av Donau utvidet til 50 km bredde, og det er mulig at en framrykning gjennom Drava-dalen forestår. På Balkan er hele Jugoslavisk-Makedonia befrikket.

I det fjerne Østen hamner dårlig vær operasjonene på Loyte, men sjø- og flystyrkeskredder gjør dypt innhugg i de japanske krevener til Øya. England har sendt ut en hvitbok om den engelske krigsinnsats. Landet har under krigen satt opp væpnede styrker på tils. 4,5 mill. mann, dertil kommer 1 750 000 i hjemmevernet. Det her bygd 100 000 fly, 6000 marinefartøyer og 6 750 000 tonn d.w. handelsskip, produsert 4 mill. mitraljører, 35 000 kanoner og 8 millilærer skudd. 7 mill. mann og 7 mill. kvinner er satt inn i industrien. De væpnede styrkers tap er ialt 563 000 menn (herav 176 000 drept), sivile dødsfne p. g. a. bombing er 57 000. Hvert 3. hus er bombeskadet, og 11 1/2 mill. tonn skip er sunket. Nedgangen i utenlandske tilgodehavender og økning av utenlandsk gjeld utgjør ialt 2 363 mill. pund, herved 50 millilærer kroner!

Regjeringen Bonuri i Italia er gått av. Østfronten er indre strid. Det er ikke latti å gjennomføre et demokratisk styre etter 20 års diktatur når landet er så helt bankerott som Italia og krigen ennå umuliggjør et mer omfattende gjenreisningsarbeid. Den polske regjering Mikolajczyk er gått av. Krisen bunnar naturligvis i den ulykkelige polsk-russiske konflikt, som her skapt en høyst komplisert situasjon både innad og utad. Den utlændse forniødning er visstnok spørsmål om garantier for det nye Polen, idet USA nålig vil ongesjere seg og Eng-

Land kvier seg for å gjøre det alone. Sosialdemokraten Kwapiński har fått i oppdrag å danne ny regjering, men har vanskeligheter. Det later til at den engelske regjering gjerne vil ha Mikolajczyk tilbake.

I Belgia brer strøkene seg. Fagorganisasjonen er imot dem og Pterlot har med stort flertall fått tillitsvotum i den gamle nasjonalforsamling, hvis autoritet den radikale gruppe imidlertid ikke anerkjenner (se forøvrig særskilt artikkel nedenfor).

Den amerikanske utenriksminister Cordell Hull er gått av og Stettinius har tatt hans plass. Skiftet var ventet og har ingen politisk bakgrunn, i det Hull lenge har vært syk. Stettinius er også Roosevelts menn og har vist stor dyktighet under sommerens og høstens diplomatiske forhandlinger; kanskje vil han også vise et friskere initiativ enn den gamle Cordell Hull.

Krigen i luften: Det ustabile novembervær med tåke, sludd og lavt skydekke har delvis begrenset denne ukens luftvirksomhet over Tyskland og vestfronten. Men de allierte flygere, som kaller dette været for quilsingvær, har flittig utnyttet hver eneste brukbar flytime, og både de strategiske og taktiske styrker kan derfor likevel oppvise en rekke strålende resultater. Den systematiske ødeleggelse av Tysklands sviktende oljeresurser og hamringen mot de vestlige trafikksentra har fortsatt. Hvor viktig nazistene nå anser sine biljeanlegg framgår tydelig av den kjennsigling at det er næsten utelukkende under allierte flyangrep mot disse anlegg at Luftwaffes jagerstyrker går opp til forsvar. Dortmund-Elbe kanalen og Mitteländ-kanalen er igjen blitt tørrlagt på lange strekninger og dermed er kanaltrafikken Berlin-Ruhr avbrutt. På disse kanalene transporteres årlig 75 mill. tonn varer, og med den sviktende jernbanetraffikk er tyskerne nå mer enn noen sinne avhengig av sine vannveier. På den sørlige delen av vestfronten har all flygere ødelagt en rekke viktige bruer over Rhin og de tyske jernbaner har stadig vært utsatt for lavangrep fra anglo-amerikanernes taktiske styrker. Mosquitofly ødela således på 2 dager 58 jernbanetog. Disse stadig angrep mot de tyske jernbanene er også et viktig ledd i kampen mot V-2. Da tyskernes nye Vergeltungswaffe såvidt man vet, er uavhengig av faste startbaser og de allierte slik ikke kan ramme dette våpen ved å bombe utskyningsstedene (den taktikk som ble brukt mot V-1), forsøker man nå å lamme eller begrense tyskernes innsats av V-2 ved å hindre rakettflyenes transport fram til de varierende startbaser i vest.

Krigen mot Japan er i denne uken gått inn i en ny fase. Tokio ble fre dag bombet av amerikanske fly fra landbaser på Saipan, en av øyene i Mari anne-gruppen. Tokio har vært bombet en gang før under krigen. Det var 18. april 1942, da fly fra hangarskipet "Hornet" angrep den japanske hovedstad og fortsatte til baser i Kina. Siden krigens begynnelse har amerikanerne planmessig og systematisk arbeidet mot det mål, å kunne bombe det japanske morerland med landbaserte fly, men den uheldige utvikling av krigen i Kina har hittil gjort dette umulig, - fra fastlandet. Under sine erobringer vestover i Stillehavet fra øy til øy gikk amerikanerne i juli år i land på Saipan, og i løpet av 5 måneder har de her bygget en av verdens største og mest moderne flyplasser. Videre ble det på Saipan sett opp en ny bombekommando, det 21. am. flykorps. Fra Saipan til Tokio er det 2400 km, men denne avstand, tur og retur, tilbakelegges lett av Bockings Superfortresses eller B-29 som amerikanerne kaller sine nye kjemperfly. Disse flyene, de største og hurtigste av alle de allierte tunge bombeflytypene, er bygget spesielt for innsats mot Japan. B-29 har en lengde av 33 meter og måler 47 m. mellom vingespissene. Det er utstyrt med 4 motorer à 2200 hk. og er så sterkt bevæpnet at det kan klare seg uten jagerbeskyttelse. Under angrepet fredag og ett senere søndag var Musashina flyfabrikkene (en av Japans største flyfabrikker) i Tokio hovedmål. Store branner oppstod og jagermotstanden og luftvernilden var forholdsvis svak. I sin rapport til president Roosevelt uttalte det am. luftvåpens sjef, general Arnold: "Idag har vi åpnet et angrep på Japan som vi skal fortsatte inntil den dag vi gjør invasjon der." National Broadcasting Company's korrespondent Bob Forster, sa fra Pearl Harbour: "America has waited long for this day, so has Japan." Ukens viktigste flyangrep, Nov. 23, 150 flygende festningur & 75 Mustangjagere bombarderte Jernbanestasjonen i Gelsenkirchen. Lancasters angriper senere sam

me mål. Fra Italle bomber tunge all. b. de retirerende tyske styrker i Jugoslavia. Nov. 24, Utløst flyvær vestfronten. Fra Saipan angriper am. b. Tokio, 2 mask. savnes. Am. fly senker jap. destroyere og 3 transportskip med 6000 mann forsterkninger til Leyte. Mosquito nattangrep mot Berlin utan tap. Nattangrep av tunge all. b. fra Italia mot München og Linz. 7000 tunge am. b. ? 1000 J. angriper Eisenworkene i Marseburg og jernbanestasjonen i Bingen. Ingen tysk jagermotstand. Russ. fly senker tysk destroyere og skader alvorlig krysseren "Prinz Eugen" utenfor Usel. Am. fly senker ny Jap. konvoi på 4 transportskip underveis til Leyte. Nov. 26, Mosquito nattangrep Nürnberg. 1100 tunge am. b. + 700 J. angriper Oljemål i Miesburg og transportmål i Hamm og Bielefeld, 138 tyske fly ødelagt, 36 b. + 6 J. savnes. 2000 all. jagere. I aktivitet over hele vestfronten, totalt 4200 oppstigninger av de taktiske styrker. Superfortresses fra Saipan bomber Igje mål i Tokio, Am. hangarfly senker ny Jap. konvoi på 16 skip. Nov. 27, 270 Lancasters kaster 12.000 pounds "blast bombs" mot München, (første gang disse bomber kastes mot en by), 1 b. savnes. Tunge am. b. mot Offenber og Bingen. I luftkamper over Tyskland mellom 500 Mustangjagere og 350 tyske J. skyter amerikanerne ned 98 tyske fly, 1 b. + 3 J. savnes etter dagens operasjoner. Beaufighters setter i brann motorskip og eskortefartøy utenfor Norskekysten. Nov. 28, Tunge RAF bomber angriper om natten Neuss og Frelburg. Mosquitoes 2 tons bomber Berlin, inneutlegning bl.a. Oslofjorden. Nov. 29. Om natten store RAF styrker mot Essen, Neuss og Nürnberg.

Viktig brann: Ved 18 tiden mandag 27. nov. ble Oslos centrum rystet av 3 eksplosjoner. Det var Kongensgt. 11 og den tilstøtende bygning mot Nordre Slottsgate som sprang i luften. I disse etendommer her firmaet Norsk Kule- og Lager Aktieselskap S K F sine kontorer og lagre. Ved brannens seneste ankomst sto bygningene i Tys lue og brannmennskapene sto hjelpelese foran flammehavet. Skaden ble total. Ingen mennesker kom til skade. Brannens årsak må være et besøk litt tidligere på ettermiddagen av hjemmestyrenes "huslelekontroll" som hadde funnet ut at her var det litt for meget krigsviktige saker på ett sted. I S.K.F.'s etendommer var nemlig lagret 60 tonn kule- og rullelagre til en verdi av tre-tre mill. kroner. Tyskerne sviste også dette, og de hadde nylig hatt en representant fra den store S.K.F. fabrikk i Schweinfurt herinne, for å se på lagret og undersøke muligheten for å "kjøpe" og overføre det til Hærfolkets hjemland. Imidlertid ordnet den norske "huslelekontroll" saken og var hjemlige krigsindustri og transport (den siste går nå 80% for tyskerne) ble samtidig berøvet viktige maskiner og reservedeler. Som bekjent har de tyske kulelagerfabrikker i lang tid vært ett av de allierte flyvåpens utvalgte bombemål og allierte frøhandlere har vært i Sverige og kjøpt opp hele den svenske eksportproduksjon av kulelager. Lagret i Kongensgt. 11 og Nordre Slottsgate var kommissjonslagere og tilhørte SKF, Göteborg. Salgt ihukommende den hurtige svenske service etter bombingene av Knaben Kulelagergrupper, frøber vi oss denne gang utvidet svensk "Norgesjelp" i form av kulelager.

Søndag 26. nov. kl. 14 var det en voldsom eksplosjon med påfølgende brann i "Automobilfabrikken", Sandakerveien 112. Dette verksted som gikk 100% for 0,4, var spesielt beskjefligget med å ombygge rekvirerte norske personbiler til mitraljøseler og lign. Fabrikkens maskinverksted ble helt ødelagt.

Tirsdag 28. nov. ved 20 tiden utbrøt det brann etter en eksplosjon i O. Folkedals Parkvei, Fossveien 20. Tusenvis av grønne uniformer og desverre en del norsk tøy brant opp.

Av et brev nordfra: "Vi er spent på hvor lenge Hammerfest holder. Tyskerne har svidd av så bare sentrum står igjen nu. Mest syke og gamle foreløpig, men igår og idag kommer det mange til Mosjøen. Vi er visstnok parat her til å motta flere tusen og de aller fleste skal videre sydover. Bare på søknad får de oppholde seg nord for Dovre. Det skal settes opp okstratog når bare tyskerne er ferdige med sine transportar. Det merkelige er at det ikke går en å komme i forbindelse med de okkuperte. De blir behandlet som fanger i avspærrede leire og forsøker en å snakke med dem på gangen får en ordre om å pakke seg vekk. Flere er blitt skutt fordi de prøvde å øvakuere. Det var hvist landsforrederi, det. - b. flyktet, men er forfult sammen med flere.

Overgangsvansker.

I flere av de land som er frigjort fra det tyske velde er det oppstått større eller mindre politiske vansker. At det er skjedd i Italia, er ikke egnet til å forbase, det er helt rimelig at i en stat hvor et diktatur i tyve år har umyndiggjort og fordummet folket, kan overgangen til demokratiske former ikke gå helt knirkfritt. Likedan forholder det seg med en rekke land som bare i kortere tid og ikke i så utpreget grad har hatt diktaturstyre, f. eks. Hellas, Romania og Bulgaria, ja man kan vel også på sett og vis regne Tanners Finland til denne kategori, for dette land har ikke i land og sannhet vært noe demokratisk siden 1941. En serie regjeringskriser markerer tilpasning i alle disse land.

Men også i land med mer seriøse demokratiske tradisjoner er det overgangsvansker, med sterke politiske brytninger. Vi har sett det i Frankrike og vi ser det nå i Belgia. Vi har tidligere i disse spalter forsøkt å redegjøre for forutsetningene for dette i Frankrike, at sammenbruddet av de gamle institusjoner var så totalt i 1940, at defaultismen og vichynartilleteknologi hadde et sterkt tekk i betydelige deler av folket, at det i stor utstrækning var blant de volstjende og konservative at "collaboratøristene" (samarbejdsfolkene, "stripete" og "stripete") var å finne, slik at den nasjonale kamps skillerlinjer i stor utstrækning har falt sammen med klassekampene osv.

I Belgia er det kommet til konflikt mellom regjeringen og visse vensterradikale grupper innenfor motstandsbevegelsen. Disse grupper ønsker nærmest dannet en folkefrontregjering, og kritiserer ellers Pterlot for at det ikke blir rensert tilstrekkelig grundig opp blandt de stripete i administrasjonen og hæren, Ministeriet Pterlot, som sett ved makten da Belgia ble overfalt i 1940 og siden fortsatte som eksilregjering i London, møtte i høst det gamle belgiske kammer og ble rekonstruert, idet representanter for katolikkerne, de liberale og sosialistene gikk inn i den. De radikale grupper på venstrefløyen hevdar at den ikke er noe riktig uttrykk for folkestemningen, og det er kommet til ganske kraftige demonstrasjoner, undertiden til blodige sammenstøt, særlig etterat regjeringen krevde at motstandsbevegelsen skulle innlevere sine våpen.

Det er ellers svært sparsomme opplysninger som foreligger om forholdene i Belgia, så det er vanskelig for oss idag å felle noen dom i konflikten. Vi kan ikke vite om regjeringen (med støtte av de allierte militærmyndigheter, som naturligvis framfor alt ønsker ro og orden i det viktige oppmarsjrommet Belgia nå er) sikker utnytte situasjonen til å bringe til en marshtet en mer eller mindre beredt mot opposisjon, eller om denne opposisjon består av uansvarlige, tilfelle brøkkmakere, folk som vil fuske i røtt vann.

At forholdene kan bli brutale for så vidt ikke underlig når man tenker i betraktning hvilken rolle landet befinder seg i. Gjennom de 4 år har tyskerne utsuget det, og i tillegg hansyn gjør at det er vanskelig i en fart å bringe fram tilstrekkelig av forsyninger til sivilbefolkningen råstoffer til industrien osv. Det er en mangel og utilfredshet, i og for seg et høyst naturlig resultat. I tillegg kommer at i og med at den tyske okkupasjon er hevet, er den politiske meningsyttringer plutselig borte og en stormflod av politisk energi slippes fri. Og den har ikke lett for å finne noe normalt uttrykk; det kan ikke holdes valg med en gang (det tar tid å bringe marxistlistene i orden, man vil først ha hjemlige krigsfanger og de deporterte osv.). Når man samtidig tenker på den litt hensynsløse mentalitet krigen har skapt, er det ikke underlig at den naturlige uro og misnøye gir seg uttrykk i demonstrasjoner og kriser av en slik art at de allierte militærmyndigheter til dels må gripe inn, som forleden da engelskmennene beveget de demissionerende ministre til å gå inn i regjeringen igjen. Striden om kongens person i Belgia kompliserer også situasjonen.

Det er som sagt naturlig at slike vansker oppstår, men det er baklegelig og det skal være frigjeringens førstegrade. La oss gjøre det til en opproping for oss. Vi har mindre politisk sprangstoff enn de fleste andre ok

kuperte land, men også vi vil få bruk for hva vi kan mønstre av samhold, disiplin, offervilje og gjensidig lojalitet for å gjøre overgangstiden mest mulig smertefri og verdig, slik det sømmer seg et folk med sterke demokratiske tradisjoner og krav på politisk modnhet.

Hva er demokrati?

Hr. redaktør!

I anledning av den interessante artikkel i forrige nr. av Kronikken "Hva er demokrati?" vil jeg gjerne be om plass for en liten bemerkning. Det gjelder oppløsningsretten. Forfatteren noterer at den norske forfatning ikke kjenner noen adgang for regjeringen til å oppløse stortinget og finner det "meget demokratisk". Men han ikke har gitt uttrykk for en (nok så utbredt) misoppfatning av oppløsningsrettens karakter? I virkeligheten her spørsmålet om oppløsningsretten ikke noe med graden av demokrati å gjøre, det er først og fremst et, når sagt teknisk, hensiktsmessighetsspørsmål.

Det ligger ikke noe autokratisk i det at en regjering har adgang til å oppløse nasjonalforsamlingen i en stat som styres parlamentarisk. For hva skjer nemlig når nasjonalforsamlingen er oppløst? Det blir holdt nye valg. Sammenhengen er ikke den at regjeringen bare skyver til side en folkepresentasjon. Det den gjør er i virkeligheten å appellere en sak (eller en politisk situasjon) til folket. Det er velgerne som får avgjørelsen. Det er på en måte en slags folkeavstemning, noe forfatteren kaller "den mest direkte og mest demokratiske form" for utøvelse av folkets makt.

Det kan jo lett tenkes at det i en valgperiode oppstår problemer eller situasjoner som ingen kunne forutse ved valgene. Hvis da regjeringen og nasjonalforsamlingen har hver sitt syn på spørsmålet, er intet naturligere (og mer demokratisk) enn at folket får seg det forelagt, og det er nettopp det som skjer ved oppløsning og nyvalg. Det kunne også være meget annet å anføre til fordel for oppløsningsretten, men det vil føre for langt i denne forbindelse.

Med det samme jeg er i farten: Jeg kunne ønsket at forfatteren enda sterkere hadde fremhevet betydningen av ytringsriktighet og rettsikkerhet i sin redegjørelse for demokratiske kjennetegn. At disse to goder er sikret, er faktisk av ennå større betydning for folkestyret enn f. eks. spørsmålet om valghyppigheten, ja selv enn stemmerettsprosessen.

For en tid siden gjengav Aftenposten et Moskvatelogram med en russisk uttalelse om operasjonene i Finnmark: "Vi kommer ikke som befrielse, men som erobrere." Telogrammet hadde stått i Stockholmsavisen Aftenbladet, som senere har opplyst at det berodde på en ren lapsus, det skulle ha stått: "Vi kommer ikke som erobrere, men som befriere!". Den naturligvis her Aftenposten ikke kunnet bringe det over sitt hjerte å demontere sin agitatoriske lekkerboksen. I stedet fortsatter det med fascisistiske sitater fra Sveriges to mest utrogede nazil-aviser, "Folkets Dagblad" og "Dagsposten". Det er som å sitere "Fritt Folk".

Gestapo i Rotterdam har fangst inn 10 000 personer mellom 17 og 50 år. Likaså har det vært omfattende arrestasjoner i Haag og Leyden, ialt skal det være arrestert mellom 50 000 og 70 000 i den siste tid. De arresterte blir fraktet på prammer oppover Rhinen. Til å begynne med var påskuddet at de trengtes til befestningsarbeider, nå sier tyskerne åpent at det er sikkerhetsforanstaltninger.

Se opp for angivere og provokatorer. En forbløffende stor del av tyskernes og nazistenes viten om hjemmefronten skriver seg fra betalte agenter som går rundt og snuser. Pass på at det ikke sniker seg nye, ukjente ledd inn i avisens distribusjon. Kutt alle forbindelser du ikke er 100% sikker på.

Blir ikke politimann! Politidepartementet fører for tiden hvervekampanje til politiet. Vi minner om at alle politi- og lensmannsstillingene er blokkert. Svenske frivillige til Norge? Det sosialdemokratiske hovedorgan "Lyon-tidningen" skriver at selvom en innsats av svenske frivillige skulle føre til at Sverige blir dredd inn i krigen, bør man ikke avholde seg fra det.

Hvilke framtidspåner har russerne? Er drivkraften av verdensrevolusjonen lagt på hyllen for godt? Vil en demokratisk forfatning bli satt ut i livet innen overskuelig framtid?

Ingen kan svare bestemt på disse spørsmålene. Russerne pleier ikke å plumpe ut med sine planer og hensikter. Men vi kan nå et godt stykke på vei ved fordomsfritt å betrakte russisk historie. Den har ikke lov til på forhånd å innstille seg mot - eller for. Ikke sjelden har det vært sagt når russerne vil samarbeide: "Ikke tro på dem! Det er bare tektikk!"

Gjennom Dostojevskijs, Tolstojs og Gorkijs diktning får vi et sterkt inntrykk av Russland før revolusjonen, med en reaksjonær og nydelsessyk overklasse som hadde all politisk makt. Gjennom artundrer hadde den sviktende utvikelingen i sin bok "På oppdrag i Moskva". De så vestmekt sitt ansvar og landet lå sosialt og politisk uendelig langt tilbake. Det ene utværet Tsjechoslovakia til Hitler og Münchenoverenskomsten og russtørre folket levde i fattigdom og elendighet. En stor del var livnøse hånserne igjennom ble satt utenfor, valgte de å gå sin egen vei. De var helt alene i virkeligheten nærmest slaver - som ble helt uten den beskyttelse som en moderne rettstat gir.

Dette ulykkelige folk reiste seg til det. Det ville ikke lengre være slaver i et middelalderssamfunn. Det ville skape et nytt og bedre Russland selv.

Revolusjonen ble blodig; den måtte bli det - for bok den 14. århundret av lidelser, sønn og rettferdighet. Den russiske revolusjonen var uavgjort, med Tyskland og annekasjon av Estland og Bessarabia, altsemen forberedelse og den var straffen for hvordan den russiske overklassen hadde styrt sitt land.

Oppgjøret var grusomt; man kunne man vente seg noe annet av et folk som alltid hadde vært holdt nede i fullkommen uttanhet og som aldri hadde fått del i noen kultur. Dessuten - vi får alltid høre om de "røde" grusomhet, men sjelden eller aldri om de "hvite". De hvitorussiske og polske styrkene som under Keltjak og Danilkin kjempet mot bolsjevikene etter revolusjonen, har det med en utrolig maskin i Hvitarussland og Ukraina. De satte fullt. Overalt måtte russerne bære flander. Blant annet forsøkte jo Chamberlain og de grusomste massakrer på russiske jøder, de brant de byer og landsbyer og under sin retrett fra Volgareidret førte de med seg store mengder av korn og forværet dermed hungersnøden.

Dette er ikke "kommunistpropaganda". Det er heller ikke skrevet av en kommunist; men det er skrevet av en som ble, har lest Frithjof Nansens bok "Russland og freden". De røde opptrådte grusomt under revolusjonen, sier Nansen, men han undskylder dem fordi det var mennesker som alltid hadde lidt vondt, og som hadde mer å hevne. De hvite grusomheter var så meget tatt flere århundrer. I 1917 var nesten hele Russlands befolkning analfaberte, og under sin retrett fra Volgareidret førte de med seg store mengder av korn og forværet dermed hungersnøden i Russland, tar han de røde i forsvaret og retter alvorlige anklager mot hvitarusserne og Vesteuropa. Hvitarusserne økoder sine landsmenn bevisst. I sitt blinde hat, sier Nansen, tar de intet hensyn til de millioner av ulykkelige mennesker som står foran en dødsfull død, men sprer ut løgnhistorier som skander hans hjelpearbeid. Også Vesteuropa må ta sin tunge del av ansvaret for hungersnøden, fortsetter han, og minner om hvordan bolsjevikregjeringen f. eks. ble hekkottet da den forsøkte å få kjøpt jordbruksmaskiner og korn. Ingen rop om hjelp ble hørt. Millioner kunne vært reddet, uttaler Nansen, men istedenfor fikk de lide den skrekkeligste død som kan tankes, fordi det var viktigere for verden å skade sovjetregjeringen enn å hjelpe de ulykkelige.

Nansen adværer også. Men peker på hvilken viktig del av Europa Russland er. Det kan bare skade resten av Europa å behandle Russland på det visste. - Forøvrig viser nesten hvor side i "Russland og freden" hvor glad Nansen ble i Russland og det russiske folket under sitt arbeid der. I forordet skriver han: "En kan ikke komme i nærere berøring med dette store folk, i nødning eller i motgang, uten å holde av det og få tre på dets muligheter. - For mig står det som særsynlig at ikke sjelden kan det bli

Russland som en dag, og ikke så langt frem, bringer Europa utenfor i redning; men det blir også derfor den endelige fornyelse vil komme."

Etter revolusjonen og burgerkrigens begynte russerne å bygge opp landet sitt igjen. Et kolossalt arbeid lå foran dem. Alt var kaos og utviklingen lå langt tilbake. Og det ble en hard jobb; ikke minst fordi nesten hele verden var imot dem. Årene framover ble ingen dans på roser; men det russiske folket var vandt til slett, og på folke det at det arbeidet for sin egen og en bedre framtid.

Etter hvert prøvde russerne å få kontakt med resten av verden. Det var et indlært håpløst. De fleste så på dem med hat og redsel. Mange ønsket dem død og fordømmelse. Var det så særlig uønsket at russerne selv ble mistenksomme og isolerte seg? Likevel forsøkte de ikke til det siste å blase ny kraft i Folkeforbundet for å få stoppet Hitler og Mussolini. De forsøkte å redde Østerrike og Tsjechoslovakia. Ingen ville høre på dem. Tvertimot, - mange ønsket at Hitler skulle vende seg mot Vest og overfalle Russland. Daværende amerikansk ambassadør i Russland - Joseph Davies - har gitt et interessant bilde av denne utviklingen i sin bok "På oppdrag i Moskva". De så vestmekt sitt ansvar og landet lå sosialt og politisk uendelig langt tilbake. Det ene utværet Tsjechoslovakia til Hitler og Münchenoverenskomsten og russtørre folket levde i fattigdom og elendighet. En stor del var livnøse hånserne igjennom ble satt utenfor, valgte de å gå sin egen vei. De var helt alene i virkeligheten nærmest slaver - som ble helt uten den beskyttelse som en moderne rettstat gir.

Dette ulykkelige folk reiste seg til det. Det ville ikke lengre være slaver i et middelalderssamfunn. Det ville skape et nytt og bedre Russland selv.

Revolusjonen ble blodig; den måtte bli det - for bok den 14. århundret av lidelser, sønn og rettferdighet. Den russiske revolusjonen var uavgjort, med Tyskland og annekasjon av Estland og Bessarabia, altsemen forberedelse og den var straffen for hvordan den russiske overklassen hadde styrt sitt land.

Oppgjøret var grusomt; man kunne man vente seg noe annet av et folk som alltid hadde vært holdt nede i fullkommen uttanhet og som aldri hadde fått del i noen kultur. Dessuten - vi får alltid høre om de "røde" grusomhet, men sjelden eller aldri om de "hvite". De hvitorussiske og polske styrkene som under Keltjak og Danilkin kjempet mot bolsjevikene etter revolusjonen, har det med en utrolig maskin i Hvitarussland og Ukraina. De satte fullt. Overalt måtte russerne bære flander. Blant annet forsøkte jo Chamberlain og de grusomste massakrer på russiske jøder, de brant de byer og landsbyer og under sin retrett fra Volgareidret førte de med seg store mengder av korn og forværet dermed hungersnøden.

Dette er ikke "kommunistpropaganda". Det er heller ikke skrevet av en kommunist; men det er skrevet av en som ble, har lest Frithjof Nansens bok "Russland og freden". De røde opptrådte grusomt under revolusjonen, sier Nansen, men han undskylder dem fordi det var mennesker som alltid hadde lidt vondt, og som hadde mer å hevne. De hvite grusomheter var så meget tatt flere århundrer. I 1917 var nesten hele Russlands befolkning analfaberte, og under sin retrett fra Volgareidret førte de med seg store mengder av korn og forværet dermed hungersnøden i Russland, tar han de røde i forsvaret og retter alvorlige anklager mot hvitarusserne og Vesteuropa. Hvitarusserne økoder sine landsmenn bevisst. I sitt blinde hat, sier Nansen, tar de intet hensyn til de millioner av ulykkelige mennesker som står foran en dødsfull død, men sprer ut løgnhistorier som skander hans hjelpearbeid. Også Vesteuropa må ta sin tunge del av ansvaret for hungersnøden, fortsetter han, og minner om hvordan bolsjevikregjeringen f. eks. ble hekkottet da den forsøkte å få kjøpt jordbruksmaskiner og korn. Ingen rop om hjelp ble hørt. Millioner kunne vært reddet, uttaler Nansen, men istedenfor fikk de lide den skrekkeligste død som kan tankes, fordi det var viktigere for verden å skade sovjetregjeringen enn å hjelpe de ulykkelige.

Nansen adværer også. Men peker på hvilken viktig del av Europa Russland er. Det kan bare skade resten av Europa å behandle Russland på det visste. - Forøvrig viser nesten hvor side i "Russland og freden" hvor glad Nansen ble i Russland og det russiske folket under sitt arbeid der. I forordet skriver han: "En kan ikke komme i nærere berøring med dette store folk, i nødning eller i motgang, uten å holde av det og få tre på dets muligheter. - For mig står det som særsynlig at ikke sjelden kan det bli

Russland som en dag, og ikke så langt frem, bringer Europa utenfor i redning; men det blir også derfor den endelige fornyelse vil komme."

Etter revolusjonen og burgerkrigens begynte russerne å bygge opp landet sitt igjen. Et kolossalt arbeid lå foran dem. Alt var kaos og utviklingen lå langt tilbake. Og det ble en hard jobb; ikke minst fordi nesten hele verden var imot dem. Årene framover ble ingen dans på roser; men det russiske folket var vandt til slett, og på folke det at det arbeidet for sin egen og en bedre framtid.

(Følgende orientering fra ansvarlig hold i Norge ble lest opp i London-kringkastning mandag) - "Den norske regjering har i samråd med hjemmefrontens ledelse forberedt rettsoppgjøret i Norge etter krigen. Lovene har fått den nødvendige supplerings i tide slik at det ikke skal bli mulig for noen å smyge seg bort fra sitt ansvar. Det er åpnet adgang til å fjerne dødsstraff for de store forræderne mot land og folk, og venlige smånazister vil bli dømt til tap av almen tillit slik at de aldri kan ha offentlig eller annen særlig betrodde stilling. Nazistene skal få arbeide og arbeide hardt for å opprettholde livet. Det økonomiske oppgjør er grundig forberedt, og de som har beriket seg på krigen skal ikke få noen glede av de midlene de har sikret seg. Tyskerne som har gjort seg skyldig i krigsforbrytelser i Norge, skal også stilles for retten her.

Vi ber alle nordmenn om å hjelpe til så dette oppgjøret kan gå unna raskt og på rettferdig måte. Det er en plikt å legge merke til de forbrytelser nazistene begår - både de norske og de tyske. Slik kan hver og en av oss bidra til at rettferdigheten skjer fyllest over dem som sveik Norges sak og dem som tokte seg med nordmenns liv. - Ingen skal gå fri, men ingen skal heller straffes uhørt. Det er et rettslig oppgjør vi skal ha. Vi bruk or ikke nazistenes metoder. Lysjustis gjør dessuten ofrene til martyrer, og krigsforbryterne fortjener ikke det. Franskmennene begynte å klippe hærret av tyskerjentene etter befrielsen, men de sluttet meget snart med det, for det førte til at jentene fikk alle snille menneskers sympati. Den eneste virkelige effektive måten å straffe nazister og krigsforbrytere på, er å stille dem for retten og få dem dømt som andre forbrytere.

Et grundig oppgjør med nazismen kan bare oppnås ved at alle samler bevismateriale til hjelp for retten. Gå derfor igang fra idag med å sikre bevisene for forbrytelser som du vet er begått og vær til det ytterste oppmerksom i denne kritiske overgangstiden. Vi skal ha fram i lys et hvert eneste av de overgrep som blir gjort av tyske og norske nazister fra nå av og til krigen er slutt. La hverken dem eller oss være i tvil om det et eneste øyeblikk. - Legg særlig merke til:

1. Hvem som er medlemmer av NS og hvem av dem som har tatt i mot våpen til bruk mot nordmenn eller norske allierte.
2. Politifolk - norske og tyske - som foretar arrestasjoner av norske patrioter og hvordan de oppfører seg under arrestasjonene og forholdene.
3. Hvilke nordmenn som står i Gestapos tjeneste.
4. Alle grusomheter tyskerne begår mot nordmenn og andre ikke-tyskere.
5. De økonomiske transaksjonene til folk som har beriket seg på krigen ved å ta imot høy betaling av tyskerne, ved å trekke penger ut av offentlige kasser, ved å stjele organisasjoners midler eller ved å utplyndre privatpersoner.

Hver eneste opplysning som kan bevise noe, bør være tid- og stedfestet. Den som f. eks. har vært vitne til eller blir vitne til at tyskere eller norske nazister skyter ned forsvarsløse mennesker eller ødelegger norsk eiendom, må om mulig straks notere alle detaljer med tid, sted og navn på forbryteren. Hvis navnet er ukjent, merk deg da hvilken organisasjon forbryteren hørte til, om det f. eks. var menige SS-folk eller norsk hird. Noter navnene på eventuelle andre vitner, og gjem så notatene og annet bevismateriale på et helt sikkert sted. Slike dokumentasjoner vil om ikke lenge være med å sikre oss et raskt og effektivt rettsoppgjør. Det blir ingen lysjustis i Norge, men forbryterne kommer ikke til å slippe billig, vær trygg. Det skal straffes på liv og på frihet, nå års og på pengepung. Det skal slås fast en gang for alle hva landsforrædere er.

Den tyske mordpolitikken. I løpet av et år, fra sept. 1943 til sept. 1944, har tyskerne og deres danske håndlangere ialt foretatt 41 overlagte mord og mordforsøk på danske statsborgere, som tidligere ikke har vært anklaget for noen ting, men bare i den hensikt å skremme den danske befolkning. - Det sier seg selv at resultatet ble det stikk motsatte. Forstanden ble kraftigere og nye befolkningsting kom med i kampen mot undertrykkene.

Blandt det byttet tyskerne sikret seg da de toget inn i Paris våren 1940, var også den engelske humoristen P. G. "odehouse. Jevoos" skaper ble anbragt i en fangeleir og til engelskmennens store forbitrelse opptrådte han et par ganger i tysk kringkastning. Senere ble han sluppet løs, og da de allierte befridde Paris isommer, var "odehouse" etter i den franske hovedstad. Han bebreidde ham hans kringkastingsopptreden. "Det falt meg aldri inn at det kunne være noe galt", sa P. G. "Jeg synes selv det lyder idiotisk, fortsatte han, "men jeg tror alle forfattere er litt tomsete". - Dermed mente han vel at mange forfattere er så opptatt av sine egne problemer og så subjektiv innstilt til omverdenen at de ikke kan skjønne seg på storpolitikk og krig. En oppgjøret med nazismen angar skribentene mer enn de fleste andre yrkesgrupper. Ikke fordi de har en viktigere samvittighet enn andre mennesker; men ganske enkelt fordi nazistene først av alt kastet det fri ord i tenker når de okkuperer et land. Og det fri ord er for alle skribenter en absolutt livsbetingelse.

Goebbels la tidlig sin klamme hånd over Anderslivet i Tyskland. Uønskede forfattere hadde ingen muligheter for å få trykt sine bøker, og alle begav seg på noe annet og orden i landflyktighet. Ludwig Renn dro til Spania og ble en av sjefene for den internasjonale brigaden under borgkrigen. Erich Maria Remarque slo seg ned i Sveits. Etter mange omskiftelser havnet Heinrich Mann og Stefan Zweig i Sydamerika, hvor den siste begikk selvmord nå under krigen. US ble oppholdstøt for Thomas Mann, Lion Feuchtwanger, Emil Ludwig m.fl. Heller ikke Alfred Döblin og Franz Werfel fant i Tyskland noe blivende sted i Tyskland. - Disse eksilforfattere har stort sett ikke bare tatt kraftig til orde mot nazismen, men også gitt uttrykk for at de ikke tror på noe annet og demokratisk Tyskland, slik som andre landflyktige som Rauschnig apantart gjør. Så langt fra å organisere noen medlidethetskampanje har Emil Ludwig m.fl. rast mot den "evige tysker".

Av betydligere forfattere er svidt vites (det er meget vanskelig i det avstengte Norge å skaffe seg et korrekt bilde av verdenslitteraturen idag. Pastender og opplysninger legges derfor frem med en viss reservasjon) bare Hans Fallada tilbake i Tyskland. Han skal nærmest være internert på sin gård, trass i at han i sine senere bøker av og til har hørt på en slags nasjonalistisk hallelø. Gamle Gerhard Hauptmann bør antagelig også i sitt fædreland; men dermed skulle det være slutt.

Den klamme hånd grep etter større ordere. Den kjente østerrikske kulturhistorikeren Erich Friedell tok sitt liv kort etter Anschluss, tsjekkieren Karel Capek ("Solomanderkrigen", "Insektiv", "Toren") fant ikke livet ved å leve lengre da de tyske tropper rykket inn i hans fædreland. Og både der og i Polen utryddet hærforloket systematisk all intelligens. I Danmark falt Kaj Munk på sin post. osv. osv.

Interessant er utviklingen i Frankrike. Nederlaget i 1940 var så lemmande at det ikke ville forbaure om også en del av Anderslivets menn ville svikte. Mange har også sviktet, men de største har ikke gitt etter. Vært her frafallet vært blant avisfolkene. Georges Suarez og tidligere sjefredaktør i Le Matin, Stephen Lauzanne, ble forledet idømt henholdsvis dødsstraff og 20 års fengsel for å ha stilt sine pinner til fiandens disposisjon. Bortsett fra Figaro er nesten alle de store daglige Parisavisene døde - Le Petit Parisien, Le Journal, L'Œuvre etc. Isteden er de illegale publikasjonene begynt som drosviser - Combat, Libération, Resistance og Franchirair. Deres ærlige og uredde ledere skal være en kjærkommen forandring fra førkrigstidens nok så korrupte franske presse. Men, sier den amerikanske korrespondenten William Shirer, nyheter får ingen av dem fram. Den franske pressen og det franske folket skal være fantastisk utvilde om hva som har hendt rundt om i verden i disse 4 årene som er gått.

På en svært liste omfattende nesten 200 navn på "forfattere som gjennom opptreden eller i skrift under okkupasjonen har gitt undertrykkene moralsk eller materiell hjelp", står såpass kjente forfattere som Pierre Bonoit, Alexis Carral ("Menneske det ukjente"), Jean Giono og den gamle nasjonalist og royalist Charles Maurras. Paul Morand har vært Vichys ambassadør i Sveits.

Men mange av de største begivenes her stutt klart på den annen side. Lyrikeren Paul Valery, den katolske romanforfatteren François Mauriac, Georges Duhamel, Roger Martin du Gard ("Familien Thibault") har ytet regelmessige bidrag til de illegale avisene. Gabriel Chevalier ("Forargelsens hus") og André Malraux har vært anklagere. - André Gide og André Maurois har vært i utlandet i de siste årene.

I de ikke-okkuperte landene er ikke forfatterne qua forfattere i den grad blitt hvirvlet inn i det krigerske og politiske spill. Som motiv og opplevelse har krigen virket helt forskjellig på dem. I den amerikanske litteraturen i krigsårene er hele skoleen representert, fra Steinbecks okkupasjonsroman "Mannen er gått ned" og lyrikeren Carl Sandburgs hyldningsdikt til hjemmefrontens soldater verden over via John Dos Passos bok om Amerikas krigsinnsats og Hemingways roman fra borgerkrigen i Spania og dramatikerne Maxwell Anderson som har sitt siste skuespill foregått under kampene på Filipinene, til Sinclair Lewis, som skal ha vært isolasjonist, noe ikke så liten misnøye blandt disse 20 menn, at de stiftes i en særklasse som virker litt rart når man tenker på hans bok "Det kan ikke hende her". Ytterst på skoleen står så det nye stjernesuddet William Saroyan som flykter fra virkeligheten inn i litt sentimentale poetiske drømmerier blandet med bevisst barnslighet. Ellers må det konstateres at nye dikternavn er på vei mot berømmelsen, men stort sett holder de gamle. - Hemingway, Lewis, Faulkner, Steinbeck, Willa Cather m.fl. - stillingen.

Den engelske litteraturen bærer for en del preg av det sosiale reformarbeidet som går under krigens press. En sosial og folkelig tone er kommet til uttrykk bl.a. i forfatteren Priestleys bøker. Bare Huxley er reist til Kalliformia for å unngå "den påtrengende krigen" og for i ro og mak å kunne hongi seg til sine mystiske grublerier. Krigen og dens problemer har flere forfattere tatt opp til behandling. Bl.a. Eric Knight og Richard Hillary har inntrengende spurt seg hvorfor de slåss og om kampen er verdifullere.

I Russland er som nevnt i forrige nr. alle forfattere tatt bevisst i krigens tjeneste. Men det er ikke bare utenpåklistret propaganda de serverer. Forfatterne har vært med i krigen, sett lidelse og den tyske brutaliteten. Det er for dem blitt virkeligheten som de må gi uttrykk for. Kvalitetsmessig står bøkene kanskje ikke så høyt; Wanda Wasilewskas "Jarteckenot" f. eks., som har fått Stalinprisen, skal ikke være noe mesterverk. Men, det er bedre å unnvære kritikere enn seiren. Når man ønsker å måle verdien av russenes arbeid, må man ikke anvende den alminnelige standard for kritikk. Krigen er det sentrale temaet for dem. Dere et navn nok er virkelig opp i nyere russisk litteratur; Mikhail Sholokov, som bl.a. har skrevet "Stille flyter Don". Men store talenter er det ikke mange av rundt om i verden ellers heller.

Man kan spørre om litteraturens sannsynlige utvikling etter krigen. Det er vanskelig å svare. Sannsynligvis vil ingen spesiell retning eller linje bli altfor fremherskende. Men som diskusjonsgrunnlag kan vi peke på noen mulige tendenser.

1. Enkelte forfattere vil sikkert flykte fra virkeligheten, hard og barsk som den kan bli, og bevege seg på grensen mellom drøm og virkelighet. Vi har sett antydninger i William Saroyans romaner og skuespill og i Franz Werfels helgen og underromaner "Sangen om Bernadotte" og "Lyssne til røsten". 2. Hardokke, realistiske skildringer fra krigen m.v. vil sikkert også få sine representanter. Krigen skaper lett tilsynelatende kalde typer som ikke tør gi følelsens fritt spill. 3. Noen etterkrigs litteratur i Baudelaire, Hemingway og Robert Graves etter forrige krig er ikke så sannsynlig. Forfatterne visste denne gang hva krigen var. De ble ikke i 1940 desillusjonert av krigens raskhet. 4. Lange vil sikkert kjøre i vel etter den gamle psykoanalytiske oppskrift. Psykoanalysen har uten tvil gitt litteraturen meget verdifulle impulser; men den samme den trekker opp kan bli noe for snever. 5. Det er vårt håp og vår tro at denne krigen vil skape kraftige, folkelige forfattere som - uten at produktene blir litterært min dreverdige - kan hjelpe menneskene i deres bestrøpelse for å bygge opp igjen alt som er blitt ødelagt og gi nytt mot for fremtiden.

På skjeplanen.

Noenstående skriv avslører NS korrupte politiske virksomhet blandt arbeidernes. De viser videre at arbeidene ved vedk. bedrift er inne på en færlig linje når de gjennom sin tillitsmann henvender seg til NS fylkesfører og forhandler med ham om en begunstigelse. Forøvrig taler skriftstykkene for seg selv.

Personlig.

Sarpsborg 2. okt. 1944

Herr minister Alf Whist,

Næringsdepartementet, Grubbegt. 1-3, Oslo.

Gjelder: Tilleggskort for 20 verkstedsarbeidere ved Hafsland Karbidfabrikk.

Som herr Ministeren kjønner til er Karbidfabrikken en utpreget krigsbedrift som går natt og dag. De vanlige arbeidere har 2 tilleggskort, mens verkstedsarbeiderne har 1. Disse verkstedsarbeidere må idag p.g.a. nødslitte rom arbeide både natt og dag, og det er da oppstått en viss misnøye blandt disse 20 menn, at de stiftes i en særklasse overfor sin andre kamerater. Formannen i karbidarbeidernes forening, herr Thøgersen, som hører til de vanlige arbeidere med 2 tilleggskort, har oppsøkt meg og fremholdt det forkastelige i denne ordning, - og lot han det skinne ihjennom, at vi ville oppnå en ganske annen pålidelighet og forståelse om de 20 verkstedsarbeidere også fikk 2 tilleggskort. Han påpekte videre at med det arbeidspress disse folk var utsatt for, var de likeberettiget med de vanlige arbeidere.

Jeg ber derfor herr Ministeren ta denne lille sak under villig overveielse, og det vil ha sin praktiske som politiske betydning om Departementet - gjennom fylkesføreren - bevilget 2 tilleggskort til disse 20 menn. Som herr Ministeren hørte av min rapport ved siste forsamling er jeg på god vei til å vinne arbeidene ved denne bedrift, idet jeg har deres absolutte tillit; kunne jeg få meddele dem at partiet hadde oppnådd omskrevet bebring ville dette selvsagt ytterligere styrke vår posisjon. Bedriften er påkrevd - og jeg håper på snarlig svar.

Hell og sal
O. Håreid (sign.)

I mellomtiden er det - forbausende nok forresten - kommet avslag til fylkesføreren fra Whist, og så beklager Håreid seg til partiet:

Sarpsborg 14. okt. 1944.

Gjelder: Tilleggskort for 20 arbeidere ved Hafsland Karbidfabrikk.

NS, Generalssekretariat,

Herr Stabsleder S. Holström, Rådhusgt. 17, Oslo.

Det er meget å beklage at våre folk i administrasjonen ikke forstår å vurdere denslags henvendelser fra partiet. Man burde kunne forstå, at når en arbeiderformann ved en slik bedrift vender seg til fylkesføreren og ber om hjelp for sine kamerater, og fylkesføreren lover å ta seg av saken, da han finner arbeidernes ønske berettiget, - ja da kan man ikke uten videre avgi en slik henvendelse. - Jeg vet at en slik liten tjeneste veier tusind ganger mer enn brosjyrer og foredrag. Jeg vet at det er denslags som teller - og som fører arbeidene inn i vårt maktsråde. Dette har jeg erfaring for - og den lille partiet alt har hos arbeidene i dette største industrifylke, den ønsker jeg med alle midler fortsatt å styrke. De herrer i vår administrasjon bør merke seg at vi til dato ikke har hatt sabotasje hendelser innen mitt fylke, (nær man at dette er en tilfældighet så tar man fell.)

Jeg ber om støtte i denne lille sak, for partiets skyld, og håper at den ikke tar vente på seg.

Hell og sal
O. Håreid (sign.)

En stor dag. Om kvelden torsdag 23. nov. gikk våre sabotører til "angrep på bred front". Ved Aker's mek. ble motorskipet "Tilvæn" på 9000 tonn tilh. Thøgersen senket. "Troms" på 5000 tonn fikk et stort hull i siden. Motortanke-ron "Schloss" (9000 tonn) fikk hele maskinromet ødelagt av brann. Dessuten ble to mindre skip ødelagt. Ved Nyland ble dampskipet "Kaprina" på 5000 tonn senket og motorskipet "Arna" (8000 tonn) fikk maskinromet totalt skadet. Alt i alt ble ca. 40.000 tonn gjort ubrukelige for tyske transportere. Et resultat britiske fly- og flåtestridskrefter ville vårt vel-fornøyde med etter et angrep på en tysk konvoi. - Senere på kvelden ble en registreringsmaskin for arbeidsmobilisering ødelagt i "Frams" bygning i Bygdø allé.

Til Sverige.

I og med at befrielsen av Norge er begynt og i og med den situasjon som er oppstått i forbindelse med deporteringen av den nordnorske befolkning, er krigens realitet atter rykket Sverige inn på livet. Under disse forhold har det havt seg rister for en stor skiv innsats fra Sveriges side for om mulig å forkorte det norske folkets lidelser. De forangrede forhold har spekket seg av bl.a. i en livlig pressdiskusjon om frivillige til kampene i Norge.

Med håp og spenning følger vi nordmenn denne debatten om en kraftigere svensk linje. Det er ikke utelukket at en motig og kompromissløs svensk oppførsel i spesielle situasjoner kan være til avgjørende hjelp for oss. Det kan dreie seg om å prøve å hindre en skjæpet terror i Norge eller nye fangertransporter til Tyskland, det kan dreie seg om åp og utvidede former for hjelp til den nordnorske befolkning, eller det kan være direkte støtte til støtte under sluttkampene. - Vårt håp og vår tro er at Sverige ikke lar noen mulighet utares for å bringe oss hjelp.

Det har vært forhold i forbindelse med Sveriges holdning i denne tiden - særlig under krigens første år - visse "flekker på nøytraliteten", som har vært egnet til å irritere oss nordmenn. - Definitivt stilling til disse "flekker" kan vi ikke ta før freden kommer og alle aktstykker kan legges på bordet. Stort sett har kanskje de enkelte handlingene irritert mindre enn den svenske holdningens uvilighet til offentlig å innrømme hva som i virkeligheten diktet dens politikk, dens motsetning av at den gjennomførte en strengt nøytral linje. Det er en særlig nok sak å ville prøve å holde sitt land utenfor krigen. (Det ville sikkert Norge også prøvd i samme situasjon). - Dog mener vi videre at ikke så litt som Norge var herre over de omstendigheter som førte til at vi ble viklet inn i storkrigen, like så litt er det Sveriges fortjeneste at landet har holdt seg utenfor. Det skyldes alle da strategiske forhold.

Når to naboland har hatt så forskjellig skjebne under krigen, kan man vente konfliktsstoff. Det kan også tidvis virke som om vi er nok så forskjellige; men hvis også Sverige hadde vært okkupert hadde vi sikkert markert slektskapet sterkere. Og konflikten har vært færre og mindre enn ventet. Den litt hissige stanning mot brederfolket har hjemme, som hadde en viss grunn i krigens første år, er glidd over i en mer nøktern vurdering. Selv mellom de norske flyktningene i Sverige og svenskene kommer det sjelden til konflikter. En visse symptomer på uoverensstemmelse er vel av og til til stede i naturlig nok. Norske flyktninger kommer opprøpene og fortvilete over grensen, de langtar hjem med en gang de er kommet over, de ventres ofte i svenske forhold fordi de synes de får gjort for lite for Norges frigjøring der. De kretser bare om frigjøringskampen og tror at alle de treffer tanken som dem. Så kommer de til et land hvor folket på mange måter lover utenfor det veldige oppgjøret og hvor menneskene ofte trekker på skuldrene og sier: "Herregud, han også!" når flyktningen begynner å uttrykke seg om tyskerens terror. Det virker som en kald bitte i hodet på nordmennene, for tyskerne er brutale, sadistiske og hensynsløse. Derpå den som har vært okkupert kan uttale seg om okkupasjonen. Ingen kan skjønne, ingen kan føle på kroppen ting de ikke har opplevd selv. Det så vi på Norges forhold under forrige verdenskrig, ja det ser vi på folk her hjemme idag, som blir litt av sides til, langt fra stormsentrene.

En annen ting er at nordmennene i sin iver og sitt raseri kanskje går for langt og at de glammer ut de er kommet til et nøytralt land. Det må og så huskes at ingen-ikke ubedt å bli kritisert av andre for den kurs man har stukket ut. Sine egne saker vil man prøve opp selv. - Både svensker og nordmenn får prøve å sette seg inn i den andre situasjon. For de har verdifulle ting å gi hverandre. - Enkelte svensker synes å mene at Sverige er

det eneste land - sammen med de andre nøytrale - som gir norsk nødnlunne uskadt ut av denne krigen. Vi kan ikke være enige i det. Intet land, hvilken krigførende eller nøytralt, kommer "norsk uskadt" fra dette veldige verdensoppgjøret. På den annen side har vel både de som har vært med og de som har vært utenfor, fått verdifulle ting under denne krigen. De krigførende har kraftig fått føle den tyske mentalitet, de skjønner at de må slåss for demokrati og frihet; men i deges kamptilstand ser de sikkert for ensporet på forholdene. De nøytrale botrekket situasjonen mer rolig, kanskje mer objektivt, holder seg strengt på lov og rett og har ikke behov å bruke vold. På den annen side kan de virke uforstående overfor menneskelens lidelser. En kombinasjon av disse to grupper, og kanskje med våre frontlinjer. Slik har også svensker og nordmenn meget å lære hverandre.

Langt svensker har under hele krigen til fulle forstått Norges kamp og Norges stilling. Det har glødet oss. Og det offisielle Sverige har etter hvert strømet sin kurs, og vi har også ikke det for: ephovelsen av transitt og permitteringsproblemer, det økonomiske bruddet med Tyskland, "orgasme" polititroppenes utdanning på svensk territorium. Flere ting kunde nevnes. Og Trygve Lies og Terje Volds vakkelykkede besøk i St. nylig bringer godt for det framtidige samarbeid mellom de to land. Men ikke mindre avgjørende for det framtidige forhold er Sveriges innsats i krigens sluttfase. For vi ser det sinn at Norge - frivillig eller ufrivillig - også slåss for Sverige og at Sveriges frihet ikke skulle være meg i verd etter en tysk seier.

Vi ville vi også føle det som en utvilsomt rett det økonomisk godt funderte Sverige etter denne krigen ville prøve å skje seg på det utarmede Norges beaktning, f. eks. ved å konkurrere ut vår skipsfart for vi igjen er konkurransedyktige. Men vi er sikre på at det ikke kommer til å gå slik. De beredvillige kredittinnrømmelser, de norske skattepungninger på svenske varfær og ikke minst hele den svenske prosess hindring til disse spørsmål, gjør oss forvisset om at vårt naboland vil gi oss all hjelp innen rimelighetens grense.

Vi hører på intant samarbeid etter krigen. Der forskjellige erfaringer vi har hatt må byttes ut. Og hva kan ikke svenskene gi oss av impulser for å de hele tiden har kunnet følge med i andslivet, kulturens og teknikkens strøninger ute i verden. - Noen nordisk blokk er vi derimot neppe tilhengere av. Alt samarbeid bør vokse organisk fram. Norge går vel ikke så sterkt inn for noen blokkdannelse i det hele, men vil prøve å føle seg som medlem av et verdenssamfund.

UKEN SYDRIKK (30. nov. - 6. des.)

På vestfronten er det Saravennittet som i siste uke særlig har tiltrukket seg oppmarksheheten. Ved en kuppertet menig lyktes det avdelinger av Patton's 3. armé 3 des. å sette over elva Saar ved Saarbrücken, hvor tyskerne ikke rakk å sprange broen, og opprette et soldatbrohode på "stred den". I 3 kolonner rykker amerikanske styrker nå fram mot naradets viktigste by Saarbrücken, fra n.v. over Saarbrücken, som er på en hender, fra s.v. over St. Avold mot Forbach, som ligger under lid fra tunge amerikansk artilleri, og fra s.v. over Sarrailh. Offensivfronten dannes en halvstrikel og 10 km fra Saarbrücken - 8 km n.v. for Saarbrücken - 3 km v. for Forbach og videre til et punkt sør for Sarreguemines. Noe gjennombrudd har enn ikke funnet sted, men framgangen er ganske bemerkelsesverdig i et så sterkt forsvarsvanitt som dette. - Sammenfor har den 7. armé under Patch ruka et sitt trykk i den nordlige del av sin sektor, og har dermed Patten offektiv flankestilt; 2 av forstedene til det viktige knutepunkt Haguenau er tatt. I Alsace fortsetter øringningsromasjonen mot den tyske Vogeserarmé, hvis riktignok i avsinnitt omkring Colmar (som tidligere feltaktig er meldt erobret) er snarert inn til ca. 15 km.